

Màster en Relacions Internacionals Seguretat i Desenvolupament (MURISD)

Identitat i paradiplomàcia a les regions europees: els casos de Catalunya, Flandes i Còrsega

Autor: Eduard García López

Tutor: Oriol Costa Fernández

Treballs de màster i postgrau. Màster en Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament (MURISD). Curs 2020/21

Universitat Autònoma de Barcelona

Treballs de màster i postgrau. Màster en Relacions Internacionals, Seguretat i desenvolupament (MURISD). Curs 2020/21

<http://murisd.uab.cat>

Aquesta obra está sota una llicència de [Creative Commons Reconocimiento-CompartirIgual 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Coordinador de la col·lecció: Dr. Rafael Grasa Hernández, Rafael.Grasa@uab.cat.

Aquesta col·lecció recull una selecció de treballs duts a terme pels estudiants del Màster Universitari en Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament. Els treballs es publiquen en algunes de les tres llengües del màster, català, castellà i anglès

Esta colección recoge una selección de trabajos realizados por estudiantes del Máster Universitario en Relaciones Internacionales, Seguridad y Desarrollo. Los trabajos se publican en algunas de las tres lenguas del máster, catalán, castellano y inglés

This collection includes a selection of research by students of Master's Degree in International Relations, Security and Development. These researches are published in any of the three languages of the master's degree, catalan, spanish and english

RESUM: L'auge del fenomen de la paradiplomàcia ens duu a preguntar-nos quina és la influència que hi exerceix la presència d'una identitat regional diferenciada a la del seu Estat nació en l'establiment d'una acció exterior més extensa. Així, l'objectiu d'aquest treball és observar fins a quin punt la variable identitat té influència en l'acció exterior, tenint en consideració la seva autonomia i la seva riquesa com a variables alternatives. Per tal de fer-ho, hem compilat dades de l'acció exterior del conjunt de les regions europees., així com realitzat un anàlisi més detallat de tres regions amb nacionalismes minoritaris: Catalunya, Flandes i Còrsega. Hem pogut concloure com el fet de tenir una identitat diferenciada de l'estat té una incidència limitada, mentre que el nivell d'autonomia és indispensable per a l'establiment d'una acció exterior pròpia.

ABSTRACT: Paradiplomacy's phenomenon's rise leads us to question what influence has the presence of a regional identity differentiated from the one of the state in regional foreign policy's extension. Thus, this project's objective is to observe to what extent identity variable has influence in foreign policy, having in consideration regional autonomy and wealth as alternative variables. To do this, we have compiled data from foreign policy of the regions of the EU and, secondly, we have analysed with more detail three regions with minority nationalisms: Catalonia, Flanders, and Corsica. Thus, we could conclude that having an identity differentiated from the one of the state has a limited incidence, while the level of autonomy is essential for establishing a foreign policy of their own

PARAULES CLAU: Paradiplomàcia, Nacionalisme minoritari, Regions, Identitat, Catalunya, Còrsega, Flandes

KEYWORDS: Paradiplomacy, Minority nationalism, Regions, Identity, Catalonia, Corsica, Flanders

**MÁSTER UNIVERSITARIO EN RELACIONES
INTERNACIONALES, SEGURIDAD Y DESARROLLO**

**IDENTITAT I PARADIPLOMÀCIA A LES REGIONS
EUROPEES: ELS CASOS DE CATALUNYA, FLANDES I
CÒRSEGA**

Autor: EDUARD GARCIA LÓPEZ

Tutor: Dr. ORIOL COSTA FERNÁNDEZ

**Convocatòria setembre, 6 de setembre
de 2021**

Declaro, con mi firma al pie, que el presente trabajo es original y que no contiene plagios o usos indebidos de otras fuentes y acepto las consecuencias que podría tener contravenir el presente compromiso.

Firma

ÍNDEX

1. Introducció	4
2. Marc analític	6
3. Metodologia	9
4. La paradiplomàcia en el conjunt de les regions europees	11
4.1. Les regions capitals	13
5. Paradiplomàcia i les regions amb nacionalismes minoritaris	15
5.1. Catalunya	18
5.1.1. Autonomia i competències	18
5.1.2. Pressupost i política exterior econòmica	19
5.1.3. Identitat i paradiplomàcia: Catalanisme, europeisme i mediterranisme	21
5.2. Flandes	23
5.2.1. Autonomia i competències	23
5.2.2. Riquesa i política exterior econòmica.....	24
5.2.3. Identitat flamenca i les relacions bilaterals	25
5.3. Còrsega	26
5.3.1. Autonomia i competències	26
5.3.2. Riquesa i atracció de fons europeus.....	27
5.3.3. Identitat, caràcter insular i defensa de la cultura i llengua corses	28
6. Conclusions	29
7. Bibliografia	30
8. Annex	35

Resum: L'auge del fenomen de la paradiplomàcia ens duu a preguntar-nos quina és la influència que hi exerceix la presència d'una identitat regional diferenciada a la del seu Estat nació en l'establiment d'una acció exterior més extensa. Així, l'objectiu d'aquest treball és observar fins a quin punt la variable identitat té influència en l'acció exterior, tenint en consideració la seva autonomia i la seva riquesa com a variables alternatives. Per tal de fer-ho, hem compilat dades de l'acció exterior del conjunt de les regions europees., així com realitzat un anàlisi més detallat de tres regions amb nacionalismes minoritaris: Catalunya, Flandes i Còrsega. Hem pogut concloure com el fet de tenir una identitat diferenciada de l'estat té una incidència limitada, mentre que el nivell d'autonomia és indispensable per a l'establiment d'una acció exterior pròpia.

Paraules clau: *paradiplomàcia, nacionalisme minoritari, regions, identitat, Catalunya, Còrsega, Flandes*

Abstract: Paradiplomacy's phenomenon's rise leads us to question what influence has the presence of a regional identity differentiated from the one of the state in regional foreign policy's extension. Thus, this project's objective is to observe to what extent identity variable has influence in foreign policy, having in consideration regional autonomy and wealth as alternative variables. To do this, we have compiled data from foreign policy of the regions of the EU and, secondly, we have analysed with more detail three regions with minority nationalisms: Catalonia, Flanders, and Corsica. Thus, we could conclude that having an identity differentiated from the one of the state has a limited incidence, while the level of autonomy is essential for establishing a foreign policy of their own.

Keywords: *paradiplomacy, minority nationalism, regions, identity, Catalonia, Corsica, Flanders.*

1. Introducció

Des de la dècada de 1990, una incipient globalització i l'avenç del procés d'integració europea va dur a un canvi en el model territorial europeu en el que les regions ja no només estaven circumscrites al seu Estat, sinó que també passaven a tenir un paper actiu a nivell europeu i internacional (Keating, 1998: 161). Això va propiciar l'aparició a la Unió Europea d'un tercer nivell de governança situat per sota del nivell estatal i l'europeu (Keating, 1998: 164-165), convertint-se la UE en un sistema de governança multi-nivell (Hooghe i Marks, 2001). Això va suposar que es creessin canals per a que les regions europees busquessin assolir els seus interessos directament en el nivell europeu, sense la necessitat d'haver de recórrer al nivell estatal (Hepburn, 2010: 10), i també viceversa, doncs, en molts casos, eren les institucions europees les que feien servir el nivell regional per vetllar pels seus interessos en front dels Estats (Keating, 1998: 164). Això va propiciar l'aparició de delegacions regionals a Brussel·les, mitjançant les quals les regions es feien presents a les institucions europees per tal de tenir un millor accés a la presa de decisions en les diverses institucions (Moore, 2008).

Aquest fenomen és el que s'ha conegut com a paradiplomàcia (Aldecoa i Keating, 1999; Keating 1998: 177-183), és dir, la participació i la projecció d'interessos per part dels governs sub-nacionals (en el cas europeu, les regions) dins el nivell internacional (Keating, 1999:1; Ducachek citat a Aguirre, 1999:190).

Aquesta regionalització de la política europea, però, no va dur només a una major relació entre les institucions europees i les regions, sinó que va dur a una major cooperació internacional en la que les regions es relacionaven directament entre elles a través de xarxes regionals de caràcter funcional, de agrupacions de caràcter més territorial i interfronterer o de relacions bilaterals entre regions (Sudupe, 1999; Keating, 1998:177-183; Tatham, 2008).

Així veiem un nou escenari en el que les regions cooperen –tot i que també competeixen per a una millor posició en el mercat global (Keating, 2013: 130)– per tal de posar en rellevància interessos comuns, gran part d'ells de caràcter econòmic i funcional, sense la intermediació de l'Estat. Aquesta falta d'intervenció estatal i, per tant de degradació de la sobirania estatal, va fer que la paradiplomàcia fos d'especial interès per a nacionalismes minoritaris (Keating, 2004), doncs les oferia un nou espai on poder expressar i legitimar les seves aspiracions nacionalistes (Keating, 1998:164) que era alternatiu al de la

consecució d'un Estat propi, duent així a una europeïtzació dels moviments regionalistes en aquestes regions (Hepburn, 2010: 11-12).

Durant la dècada del 2000 i 2010, però, amb el fracàs d'una "Europa de les Regions" i el deteriorament de les regions com a actors influents en la política europea a favor dels Estats, va fer que les regions amb nacionalismes minoritaris optessin per a reprendre polítiques sobiranistes i fer servir la seva acció exterior per a fer el que s'ha denominat "protodiplomàcia", és a dir, per tal de buscar suports per a la consecució d'un eventual Estat independent.

Dins la literatura de Relacions Internacionals i d'Estudis Europeus i Regionals, s'ha tractat diverses dimensions d'aquest fenomen. Per una banda, trobem la teoria de la governança multi-nivell (Hooghe i Marks, 2003), que aporta un marc d'anàlisi per a explicar com el procés d'integració europea ha dut a l'aparició de tres nivells de governança que, molts cops es solapen entre ells. La implicació dels actor sub-estats en la política exterior ha estat definida com a "paradiplomàcia" (Aldecoa i Keating, 1999), que ha sigut emprat per a englobar les diverses dimensions d'aquest fenomen. Respecte al paper de la identitat regional cal destacar l'obra de Michael Keating (2001 i 2004) en l'estudi de les nacionalitats minoritàries, les quals estan presents en els casos utilitzats per a aquest treball. Per altra banda, a finals de la dècada del 2000, han sorgit treballs en els que s'estudia la influència de la identitat en el procés d'integració europea, com la teoria postfuncionalista (Hooghe i Marks, 2008), i treballs en els que s'observen l'efecte dels partits polítics membres dels governs regionals en l'estratègia de les regions vers Europa i la UE (Hepburn, 2010).

Tot plegat, ha dut a la concepció que l'ús de la paradiplomàcia, o de la protodiplomàcia, era quelcom reservada a aquestes regions amb nacionalitats minoritàries, però, ¿és això realment així? Com afecta el fet que una regió tingui una identitat diferenciada a la del seu l'Estat a l'hora d'establir una paradiplomàcia més o menys extensa? I a l'hora de definir les seves estratègies i objectius? És la identitat l'únic factor a tenir en compte per a l'aparició d'una paradiplomàcia activa? Si no fos així, és el principal?

2. Marc analític

En aquest treball, pretenem observar com la identitat diferenciada a la del Estat nació (variable identitat) afecta a la acció exterior de les regions, ja sigui des d'un punt de vista quantitatiu, és a dir, si la variable identitat suposa una major extensió d'aquesta acció exterior –basat en tres paràmetres que detallarem a continuació–, com des d'un punt de vista qualitatiu, és a dir, si el fet de que en una regió hi hagi una identitat diferenciada a la del seu Estat, ja sigui un nacionalisme minoritari (Keating, 2004) –principalment– o una àmplia presència d'una minoria ètnica d'un altre Estat, fa variar les estratègies i els objectius de la paradiplomàcia d'aquestes regions.

Així doncs, posarem en el centre a les regions, enteses com a entitats sub-nacionals situades entre l'Estat i les entitats locals (Marks *et al.*, 2008:113), així com en la seva agència com a actors internacionals. El procés de regionalització dins la Unió Europea i dins dels processos constitucionals dels seus estat membres han sigut molt dispars i han fet de les regions un tipus d'actor molt heterogeni els interessos i estratègies de les quals són molt diferents. Aquesta manca d'uniformitat en la seva agència s'estén, inclús, a la manera en com aquestes regions es perceben com a actors. La literatura sobre governança multi-nivell (Marks i Hooghe, 2003) ha atorgat als actors sub-estats un paper fix com a receptors de polítiques inscrits al “tercer nivell” –és a dir, limitats al nivell regional– i que, com a tals, els seus objectius es basen en obtenir una major incidència en la presa de decisions a nivell europeu, ja sigui pel seu compte o a través d'influir dins del seu Estat (Schakel 2020: 768). En contra, alguns autors, com Eve Hepburn han criticat el fet que aquesta mirada no atén realment a l'agència d'aquestes regions i que, per tant, obvia la possibilitat que moltes d'aquestes passin a ser actors de “primer nivell”, és a dir, al mateix nivell que els Estat (Hepburn, 2010:14). Així doncs, voler donar una única explicació a la paradiplomàcia de les regions europees és quelcom impossible i seria completament insuficient per a explicar aquest fenomen.

La paradiplomàcia té molts àmbits d'actuació a nivell europeu, com per exemple la influència dins de l'acció exterior del seu propi Estat o la seva participació en institucions europees com la Comissió o el Comitè de les Regions (Tatham, 2008). Tot i així, hem volgut posar èmfasi en tres aspectes de la paradiplomàcia en el que les regions es relacionen entre elles, més enllà de les relacions entre Estats o a través de les institucions europees.

En primer lloc trobem les xarxes regionals en les que participen. Degut el poc pes polític que tenen gran part de les regions europees, moltes d'aquestes, a partir de la dècada de 1970, van optar per agrupar-se en xarxes regionals, moltes d'elles de caràcter funcional, per tal de poder incidir en major mesura en la presa de decisions europea (Sodupe, 1999: 62). D'aquesta manera, les regions poden incidir en el procés polític anant més enllà del seu Estat, raó per la qual moltes regions opten per pertànyer a diverses d'aquestes xarxes (Tatham, 2008: 509). Aquest aspecte ens permet observar, per una part, el nivell de voluntat que tenen aquestes regions per a incidir de manera directa en certs àmbits concrets i, per altra, el nivell de relació que aquestes tenen amb altres regions a un nivell multilateral.

En segon lloc trobem les delegacions a l'exterior. Entre aquestes destaquen les representacions regionals a Brussel·les, de les quals disposen la majoria de regions. Aquestes tenen com a objectiu establir una base per a estar més a prop de les institucions europees i, així, poder tenir un millor accés a la política i la legislació de la UE (Moore, 2008: 519), així com un accés directe a fons europeus (ibídem, 526). Algunes regions, però, no només es limiten a una única representació davant la UE, sinó que també disposen de delegacions a altres països europeus i, en alguns casos, de la resta del món, amb els que tenen vincles culturals, fronterers o interessos econòmics o estratègics. Així, mitjançant la mesura d'aquestes delegacions podem situar a aquelles regions que mantenen una política més enllà de les institucions europees i que tenen interessos més extensos geogràficament.

Per últim trobem les relacions bilaterals. Entenem com relacions bilaterals tractats o acords d'associació o cooperació que les regions puguin dur a terme amb altres regions i, fins i tot, amb estats. Així, aquesta és una dimensió de l'acció exterior en el que les regions interactuen fora dels fòrums multilaterals i del òrgans de la UE, sent moltes d'aquestes relacions amb regions fora de la Unió i que poden tenir com a objectiu marcar el seu perfil com a actor internacional, com és el cas de Flandes que opta per donar prioritat a les relacions amb Estats per tal de ser vist com un actor de "segon nivell" (Keating, 1999:8).

La heterogeneïtat de les regions com a actors i els requisits que aquestes han de tenir per tal de dur a terme la seva acció exterior han fet que, tot i considerar la variable identitat com la nostra variable principal, haguem hagut de fer ús de dues variables alternatives que considerem que poden tenir una afectació important en la paradiplomàcia europea.

La primera d'aquestes és la autoritat regional, o variable autonomia. Aquesta autonomia, adquirida per les regions a través de la devolució de competències a partir de la consecució d'acords constitucionals amb el seu Estat (Hepburn, 2010: 36), és la que permet a les regions tenir capacitat d'actuar per si mateixa, sense la interferència de cap element exterior (Hepburn, 2010: 34 – 35). Considerem important aquesta variable, doncs depenent de les competències que tinguin les regions, aquestes tindran més o menys capacitat per a establir una acció exterior pròpia, com posa en rellevància el fet que, a finals dels 1990, haguessin de ser òrgans constitucionals els que permetessin a les regions espanyoles i italianes dur a terme la seva pròpia acció exterior (Keating, 1999: 12).

L'altra variable alternativa que considerem important és la variable de la riquesa, doncs, considerem, la riquesa d'una regió pot facilitar l'establiment d'una infraestructura a l'exterior més extensa (Moore, 2008), així com pot influir en quin tipus d'objectius tinguin les seves accions exteriors, ja sigui l'atracció d'inversions o la recepció de fons europeus per al desenvolupament.

Per tal d'explicar quina és la relació que tenen aquestes variables, especialment la variable identitat, amb la paradiplomàcia de les regions europees, en aquest treball partim de dos arguments que considerem expliquen aquest fenomen. En primer lloc, considerem que, donat que la paradiplomàcia és un fenomen nascut com a una manera que tenen les regions per a ser actors en diversos nivells, ja sigui europeu i/o nacional, el fet de tenir una identitat diferenciada al seu Estat contribueix a que les regions amb aquest tipus d'identitat diferenciada facin un major ús de la seva acció exterior i que aquesta identitat influeix en les seves estratègies i objectius com podrien ser, la cerca d'una major autonomia, d'una major capacitat política com a actors (Hepburn, 2010: 34-40) o, en alguns casos, de reconeixement internacional com a actors diferenciats. En segon lloc, considerem que, tot i que la variable identitat té un paper important a l'hora de definir la extensió i el contingut de les accions exteriors regionals, les variables autonomia i riquesa són imprescindibles per a l'establiment d'aquestes.

Per tal d'argumentar aquestes hipòtesis, hem volgut agafar quatre casos d'estudi diferents. El primer consisteix en el conjunt de les regions de la Unió Europea. Aquest cas és el que ens servirà per a determinar com les variables autonomia i riquesa són importants a l'hora d'establir una acció exterior pròpia i la incidència que té la variable identitat en la seva extensió. Per altra banda, hem agafat els casos de tres regions amb identitats diferenciades de les del seu Estat per tal d'observar amb més detall quina influència té la variable

identitat en les estratègies i en els objectius de les seves accions exteriors. El primer cas que prenem és el de Catalunya, una regió rica i que gaudeix d'una àmplia autonomia dins dels seu Estat, Espanya, la qual, en els últims anys, ha fet ús de la seva acció exterior per tal de reafirmar-se com a un actor diferenciat i per a internacionalitzar el conflicte territorial que ha tingut amb el seu Estat. En segon lloc trobem Flandes, una regió rica i amb presència d'un nacionalisme minoritari, com Catalunya, i amb una autonomia molt àmplia en àmbit de política exterior, fet que li ha permès tenir una àmplia presència en organismes internacionals i tenir relacions bilaterals amb Estats. Per últim, tenim el cas de Còrsega que, a diferència dels dos casos anteriors, tot i tenir una identitat diferenciada a la de França i una moviment regionalista puixant, té una riquesa i autonomia molt limitada. Aquesta selecció de casos ens permetrà mantenir estable la variable que ens interessa (identitat) i, així, controlar la influència que puguin tenir de les altres dues (riquesa i autonomia).

3. Metodologia

La nostra voluntat d'avaluar la influència de la variable identitat tant en la extensió de les accions exteriors regionals com en les estratègies i objectius de les mateixes, ens ha dut ha adoptar una metodologia mixta.

Per a la primera part del treball, referent al conjunt de regions, s'ha fet servir una metodologia quantitativa. En primer lloc, hem realitzat una tasca de recopilació de dades per tal de quantificar les tres variables (identitat, riquesa i autonomia), així com els tres paràmetres escollits per a quantificar l'acció exterior regional (xarxes regionals, relacions bilaterals i delegacions exteriors). Aquestes dades s'han recopilat de 303 regions de 19 països de la Unió Europea. El criteri per a la selecció d'aquestes regions ha sigut que aquestes fossin regions amb una mínima autonomia política i/o administrativa, deixant de banda aquelles regions que només tenen una utilitat estadística.

La variable identitat s'ha mesurat a partir de les dades proporcionades per Eurostat referent al PIB total referent a l'any 2019 i, en alguns casos, 2018 (Eurostat, 2020). La variable autonomia l'hem mesurat a partir de l'índex d'autoritat regional (RAI, per les seves sigles en anglès) proposat per Gary Marks *et al.* (2008) consistent en que, a partir de la suma entre capacitat d'autogovern i de co-govern dins l'estat de cada regió, es calcula i quantifica el nivell d'autonomia que té cada regió. Les dades corresponen al 2020 i han

sigut extretes del seu web.¹ Per últim, la variable identitat l'hem mesurat a partir de l'estudi de Charron *et al.* (2021) en el que es realitzen enquestes a uns 13.000 subjectes d'arreu d'Europa on se'ls pregunta sobre el grau d'adhesió que aquests individus tenen vers la seva regió, tot i que també hem considerat important fer ús de les dades referents a l'adhesió al seu Estat i a Europa. Per a extrapolar les respostes individuals a cada regió, s'ha fet servir el software d'anàlisi de dades JASP 0.14.1.0. (JASP Team, 2020) per tal de realitzar la mitjana corresponent a cada regió.

Les dades referents al nombre de xarxes regionals, de relacions bilaterals i de delegacions a l'exterior s'han extret dels llocs web governamentals de cada regió i d'algunes de les xarxes regionals més importants com poden ser ERRIN, CMPR o ARE. Degudes les limitacions idiomàtiques, per a consultar els webs de regions en idiomes que no fossin castellà, català, anglès o francès s'ha fet servir l'eina de traducció de Google (Google Translate).

Totes aquestes dades han estat compilades en una taula (Taula Annex) i, mitjançant el programa JASP 0.14.1.0. (JASP Team, 2020), s'han realitzat correlacions Pearson entre les variables riquesa, autonomia i identitat i els tres paràmetres referents a l'acció exterior, tant en el conjunt de regions, com en aquelles regions on estan situades les capitals estatals i com en aquelles regions amb nacionalismes minoritaris. Tant en el conjunt de totes les regions com en el de regions amb nacionalismes minoritaris, també s'ha considerat necessari realitzar una correlació Pearson negativa entre les dades d'identitat estatal i els paràmetres d'acció exterior. En aquestes, hem considerat diferències estadísticament significatives quan el valor de p ha sigut $<0,05$.

Per altra banda, s'ha fet servir una metodologia qualitativa basada en la consulta de la literatura existent sobre regionalisme i paradiplomàcia, així com, especialment, en la consulta de documents oficials i literatura referents a l'acció exterior dels casos tractat en la segona part del treball (Còrsega, Flandes i Catalunya).

¹ <https://garymarks.web.unc.edu/data/regional-authority/>

4. La paradiplomàcia en el conjunt de les regions europees

A partir de les dades compilades, podem observar com les variables d'autonomia, riquesa i identitat es correlacionen amb els tres paràmetres que hem emprat per a mesurar l'abast de les accions exteriors regionals:

Taula 1. Correlació Pearson entre variables autonomia, riquesa i identitat amb acció exterior

Variables		No. Xarxes Regionals	No. Delegacions Exteriors	No. Relacions Bilaterals
Índex Autoritat Regional (Var. Autonomia)	Pearson's r	0,221	0,356	0,217
	p-value	0,002*	<0,001*	0,003*
PIB (Var. Riquesa)	Pearson's r	0,117	0,495	0,132
	p-value	0,106	<0,001*	0,070
Identitat regional	Pearson's r	-0,161	-0,063	-0,013
	p-value	0,025*	0,299	0,854

En primer lloc, veiem com la variable autonomia presenta correlacions amb totes tres dades, tant en el nombre de xarxes regionals, com en el de delegacions i en el de relacions bilaterals. Així doncs, podríem extreure que l'autonomia és un factor clau per a l'establiment de l'acció exterior de les regions, doncs aquesta depèn fortament de les competències que les hi siguin donades constitucionalment. Això ho veiem clarament en les regions de Bulgària, que, comptant només amb un índex d'Autoritat Regional (IAR) de 2, no posseeixen cap tipus d'acció exterior pròpia (Veure Annex). Això, però, canvia en les regions que Moore (2008) anomena constitucionals, en les que, gràcies a certes atribucions contemplades a les seves constitucions poden tenir una acció exterior pròpia, com en el cas de les sentències dels constitucionals d'Espanya i Itàlia que, en contra del que volien els governs centrals, van dictaminar constitucional que les regions establissin delegacions a l'estranger (Keating, 1999:12).

En segon lloc, observem com la variable riquesa té una correlació significativa únicament amb el nombre de delegacions. Això ho podríem associar al fet que disposar de delegacions a l'estranger requereix d'una gran infraestructura, que va des de el cost de l'edifici, fins al del personal, que fa que sigui quelcom molt costós (Moore, 2008: 523). Això fa que la riquesa incideixi molt més en aquest paràmetre que no pas en altres, que no necessiten dita infraestructura. La gran majoria de regions només presenten una única oficina de representació a Brussel·les encarregada de vetllar pels seus interessos a les institucions europees, trobant només 16 regions amb un nombre major, de les quals 14

presenten un PIB superior a la mitjana (43.939,44M€). Dins aquest grup, només trobem 4 regions amb més de 10 delegacions, totes les quals presenten un PIB superior als 100.000M€.

Per últim trobem la variable identitat, que només presenta correlació amb el nombre de xarxes regionals amb les que hi participen. Aquesta correlació podria estar relacionada amb el que mencionen alguns autors com Keating (1998:178) o Tatham (2008:508) en que situen les xarxes i/o les associacions regionals com un dels principals vehicles de les regions per a associar-se i per a incidir en el procés de decisió europeu sense haver de recórrer al seu Estat. Així doncs, les regions que presenten un major grau d'identificació regional podrien ser més propenses a intentar buscar aquests tipus de fórmules en la seva acció exterior que les relacionin amb altres regions amb problemàtiques similars més enllà del seu Estat.

En aquesta correlació, però, només s'ha fet servir l'indicador d'identificació regional de Charron *et al.* (2021) per a mesurar la variable identitat. Tot i que es sol donar que aquelles regions amb identitats regionals diferenciades de les del seu Estat tinguin un nivell d'identificació alt amb la seva regió, com és el cas de Còrsega o de Harghita amb un 8,4 totes dues, algunes d'aquestes poden tenir puntuacions baixes en aquest aspecte, com és el cas de Catalunya (6,4) i Euskadi (6). Aquestes puntuacions tan baixes es poden deure a que, deguda l'existència d'un conflicte amb els seus Estats, en aquestes es pot haver creat un element de polarització identitària que porta a que sigui molt més probable que aquells que puntuen d'una manera alta un tipus d'identitat, ja sigui nacional o regional, ho faci en detriment de l'altra.

Així doncs, per tal de poder reflectir d'una manera completa la incidència de la variable identitat, hem optat per a realitzar també una correlació negativa entre la identitat amb el Estat i els nostres paràmetres d'acció exterior.

Taula 2. Correlació Pearson negativa entre la identitat estatal i l'acció exterior

Variables		No. Xarxes Regionals	No. Delegacions Exteriors	No. Relacions Bilaterals
Identitat Nacional	Pearson's r	-0,116	-0,134	-0,031
	p-value	0,053*	0,014*	0,334

Els resultats d'aquesta correlació negativa ens mostren que, al igual que una alta identificació amb la regió, una baixa identificació amb l'Estat afecta significativament al nombre de xarxes regionals en les que una regió participa. El que suposa una novetat és la relació negativa que trobem entre la identitat nacional i el nombre de delegacions a l'exterior. Això ho podríem identificar amb el fet que, mentre que el gruix de les regions tenen una delegació a Brussel·les davant les institucions europees, les regions amb una baixa identitat estatal, que podríem identificar amb les regions amb nacionalitats minoritàries, tendrien més a establir una infraestructura de delegacions a diverses regions i Estats per tal d'augmentar la seva visibilitat a nivell internacional i reafirmar-se com a actors diferenciats a aquells de l'Estat.

4.1. Les regions capitals

Com hem pogut veure, l'autonomia té un paper molt important en la paradiplomàcia. Aquesta no només permet a les regions tenir una representació pròpia a través d'una devolució de competències (Keating, 1999:12, Hepburn, 2010:35-36), sinó que la voluntat d'assolir més autonomia i poder perseguir els seus propis interessos és una de les principals motivacions en aquest fenomen (Keating, 1998: 178; Tatham, 2008:508). Això, però, no és quelcom que apliqui a totes les regions.

Aquesta excepció serien les regions que podem anomenar capitals, és a dir, aquelles regions on estan situades les capitals dels seus Estats i que, per tant, tenen un paper de centralitat respecte la resta de regions. Aquesta centralitat fa que els interessos d'aquestes regions no distin gaire als del propi Estat, pel que no tenen necessitat d'establir una paradiplomàcia i es centren més en exercir una gran influència dins la diplomàcia del seu Estat, tenint així una gran autoritat en el que Marks *et al.* (2008a) anomenen "*shared-rule*", és a dir, en la capacitat d'exercir autoritat de manera compartida, o co-governar, amb el seu Estat i les altres regions (Marks *et al.*, 2008b: 171).

Per tal d'observar si realment aquesta centralitat provoca una distinció respecte la resta de regions, hem seleccionat totes les regions capitals de la nostra mostra, les quals mostrem en la següent taula:

Taula 3. Regions capitals

<i>Regió</i>	<i>Estat</i>	<i>Autoritat regional</i>	<i>PIB 2019 (Milions d'€)</i>	<i>No. Xarxes Regionals</i>	<i>No. Representacions exteriors</i>	<i>No. Relacions Bilaterals</i>	<i>Identitat Nacional</i>	<i>Identitat Regional</i>	<i>Identitat Europea</i>
<i>Madrid, Com. de Stockholm</i>	Espanya	24,5	240.129,72	1	1	-	7,7	7,4	6,9
	Suècia	12	152.808,83	-	1	-	8,4	7,5	6,6
<i>Île-de-France Attiki</i>	França	10	738.620,95	-	1	-	7,7	6,6	6,5
	Grècia	8	87.772,36	2	-	-	8,1	7,1	5,7
<i>Berlin</i>	Alemanya	27	154.672,63	14	1	17	7,4	7,3	7,1
<i>Wien</i>	Àustria	23	100.347,32	13	1	12	8,1	8,02	7,2
<i>Zagreb</i>	Croàcia	12	17.806,48 (2018)	6	-	12	7,5	6,7	6,4
<i>Praha</i>	Rep. Txeca	10	61.005,97	6	1	17	7,9	7,6	7,1
<i>Budapest</i>	Hongria	7	54.092	17	1	18	7,8	7,5	8

Com podem observar, tot i que els seus IAR són molt dispers degut a les característiques territorials dels seus Estats, aquestes presenten alguns trets comuns. Per una banda, deguda la seva centralitat, el seu PIB és el més alt dins del seu país –a excepció de casos com l'alemany, on el centre econòmic del país no es troba a Berlin, sinó a les regions de la conca del Ruhr com Nordrhein-Westphalen o Baden-Wurttemberg–, fet que fa que algunes d'aquestes regions siguin de les més riques d'Europa, com és el cas d'Île-de-France (738.620,96M€) o la Comunitat de Madrid (240.129,73M€). Per l'altra, veiem com la identitat amb major adhesió en aquestes regions és la estatal, presentant aquesta uns valors molt alts. Això reforçaria la idea de la identificació d'aquestes regions capitals amb l'Estat.

Aquests índex, però, no queden reflectits en les seves accions exteriors, les quals presenten uns valors molt baixos, on moltes regions només posseeixen una única delegació exterior a Brussel·les.

Cal destacar el contrast entre aquelles capitals situades en una regió i aquelles que són una regió-ciutat. En aquestes últimes, l'acció exterior és més activa degut a que aquesta acció exterior no té un caràcter regional, sinó més bé local, basat en gran part en la participació en xarxes multilaterals en les que les ciutats poden dur a terme coalicions per tal d'extreure'n polítiques concretes de caire global (Curtis i Acuto, 2020:1-2), tenint, així un caràcter “glocal” (Hockins, 1999: 19).

Al posar en relació les nostres variables amb els paràmetre d'acció exterior (Taula 3), podem observar com no es produeix cap relació entre cap d'aquests elements. Així doncs, podríem concloure que aquestes regions capitals no es veuen afectades per les mateixes variables que la resta, mostrant així com la paradiplomàcia té un caràcter d'assoliment de capacitats per a regions que no estan situades en la centralitat de l'Estat.

Taula 4. Correlació Pearson en les regions capitals.

Variablen		No. Xarxes Regionals	No. Delegacions Exteriors	No. Relacions Bilaterals
Índex Autoritat Regional (Var. Autonomia)	Pearson's r	0,386	0,215	0,412
	p-value	0,155	0,391	0,127
PIB (Var. Riquesa)	Pearson's r	-0,196	0,165	-0,274
	p-value	0,484	0,513	0,324
Identitat regional	Pearson's r	0,232	0,051	-0,048
	p-value	0,405	0,844	0,864

5. Paradiplomàcia i les regions amb nacionalismes minoritaris

Havent observat en l'apartat anterior l'efecte que té la identitat en el conjunt de les regions respecte la seva paradiplomàcia, creiem important observar quin pes tenen les diferents variables, especialment la identitat en aquelles regions on s'hi troba present una identitat diferenciada a la del seu Estat, també anomenades nacionalismes minoritaris (Keating 1998, 1999, 2001 i 2004).

Un nacionalisme minoritari consisteix en un tipus de nacionalisme sorgit a partir de les reivindicacions nacional d'un grup situat dins una nació, la qual sol estar identificada amb l'Estat (Keating, 2001: 21-22). Com a nació minoritària, aquest grups, en aquest cas regions, es consideren amb el dret a exercir la seva autodeterminació, fet que, tradicionalment, s'ha traduït en moviments separatistes (Keating, 2001: 23) o irredemptistes, com seria el cas de les minories hongareses a Harghita (Romania), els quals suposen moviments que empren estratègies territorials de confrontació amb l'Estat (Hepburn, 2010: 30)

Per a aquest tipus de nacionalismes, el procés d'integració europea i la conseqüent erosió i canvi de la sobirania de l'Estat europeu ha suposat unes estructures d'oportunitat noves per a aquestes regions per tal de dur a terme les seves estratègies territorials més enllà de l'Estat i sense la necessitat d'iniciar un procés de separació (Keating, 2004: 369). Així

aquestes regions poden fer ús del nivell europeu per tal de dur a terme estratègies territorials a aquest nivell que les permetin, per una banda, adquirir més autonomia del seu Estat (Hepburn, 2010: 35-37), així com més capacitat política per a poder exercir el seu poder (Hepburn, 2010: 37-39).

Taula 5. Regions amb nacionalismes minoritaris

<i>Regió</i>	<i>Estat</i>	<i>Autoritat regional</i>	<i>PIB 2019 (Milions d'€)</i>	<i>No. Xarxes Regionals</i>	<i>No. Representacions exteriors</i>	<i>No. Relacions Bilaterals</i>	<i>Identitat Nacional</i>	<i>Identitat Regional</i>	<i>Identitat Europea</i>
<i>Catalunya</i>	Espanya	23,5	236.814,4	13	21	8	5,9	6,8	6,5
<i>Flandes</i>	Bèlgica	25,5	279.227,25	2	13	16	6,7	6,9	6,1
<i>Còrsega</i>	França	12,5	9.796,07	3	1	-	6,7	8,4	5,2
<i>Åland</i>	Finlàndia	25	1.358,82	-	1	-	7,6	8,1	6,5
<i>Harghita</i>	Romania	8	2262,33	-	-	-	5,8	8,4	7
<i>Sardenya</i>	Itàlia	19	35.255,67	1	-	1	8	8,6	7,1

Si observem les dades sobre aquestes regions, podem veure com aquestes són molt dispars donat el context polític i econòmic dels estats dels que en són membres, trobant així autoritats regionals que van del 25,5 de Flandes al 8 de Harghita, així com PIB que van dels 279.227,25M€ de Flandes als 1.358,82 d'Åland. El que tenen en comú però, és que totes tenen una identitat regional destacada trobant que regions com Còrsega, amb un moviment regionalista cada cop més fort (Le Monde, 2021) o Harghita, amb una notable minoria hongaresa, són les que tenen una diferència més pronunciada entre la identitat nacional i regional. En altres casos, com Flandes o Catalunya, veiem que, tot i tenir un nivell inferior al de la resta de regions d'aquest grup, el nivell d'identificació amb la regió segueix sent el més elevat en front al d'identificació amb l'Estat i amb Europa.

Respecte la seva acció exterior, veiem com les regions més actives internacionalment són Flandes, amb una àmplia competència en afers exteriors, i Catalunya, amb una presència de delegacions molt important arreu del món. Regions com Harghita o Åland, són regions que tenen una identitat molt diferenciada deguda la presència àmplia de minories ètniques, hongaresos en el primer cas i suecs en el segon. La baixa autoritat regional de la regió romanesa i l'estatus especial de desmilitarització i el baix PIB de la finlandesa, fan que la seva acció exterior sigui molt poc extensa o quasi inexistent.

Taula 6. Correlació Pearson amb les regions amb nacionalismes minoritaris.

Variables		No. Xarxes Regionals	No. Delegacions Exteriors	No. Relacions Bilaterals
Índex Autoritat Regional (Var. Autonomia)	Pearson's r	0,043	0,667	0,304
	p-value	0,919	0,035*	0,465
PIB (Var. Riquesa)	Pearson's r	-0,141	0,905	-0,128
	p-value	0,738	<0,001*	0,762
Identitat regional	Pearson's r	-0,792	-0,415	-0,239
	p-value	0,019*	0,233	0,589

Si realitzem una correlació entre les nostres variables i els paràmetres d'acció exterior, podem observar com les correlacions que s'hi produeixen segueixen un patró molt similar al del conjunt de les regions, trobant com la riquesa es relaciona sobretot al nombre de delegacions exteriors i la identitat en el nombre de xarxes regionals. En el cas de l'autonomia, veiem com en aquestes regions només té una correlació significativa en el nombre de delegacions exteriors, no havent, així, relació amb els altres dos paràmetres com sí ho fa en el conjunt total de les regions.

Al realitzar una correlació negativa entre la identitat nacional i l'acció exterior, veiem com aquesta només es dona en el nombre de xarxes regionals. La coincidència entre això i la correlació entre la identitat regional i el nombre de xarxes, ens duu a pensar que tot plegat es podria deure a un mateix fenomen de voluntat de relacionar-se amb altres regions més enllà dels Estats.

Taula 7. Correlació Pearson negativa en les regions amb nacionalismes minoritaris.

Variables		No. Xarxes Regionals	No. Delegacions Exteriors	No. Relacions Bilaterals
Identitat Estatal	Pearson's r	-0,829	0,054	0,112
	p-value	0,005*	0,559	0,604

Posar en relació aquestes variables, però, ens ajuda a observar la influència de les nostres variables en l'extensió de l'acció exterior, on ja hem pogut observar que la influència de la variable identitat no és tant determinant, però hem vist com en les regions en nacionalismes minoritaris, aquesta identitat podria tenir un major influència a l'hora de definir quines són les estratègies i objectius que tenen les accions exteriors d'aquestes regions. Per tal de posar aquesta afirmació a prova, a continuació realitzarem un anàlisi

més exhaustiu de les accions exteriors de Còrsega, Flandes i Catalunya, que ens permetrà veure més detalladament la influència, en major o menor mesura que pugui tenir la identitat en aquestes.

5.1. Catalunya

El cas català és un dels casos més paradigmàtics de paradiplomàcia europea. Des del segle XIX, el nacionalisme català ha tingut una vocació europeïsta que ha mantingut fins avui dia. Mostra d'això és el fet que ja el 1982, abans de l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, Catalunya ja posés en marxa un ens publico-privat, Patronat Català Pro Europa, amb l'objectiu de consolidar la posició de Catalunya a Europa, així com per a fer de grup de pressió en el procés de decisió europeu (Keating, 2001: 190-191). Aquest Patronat tenia un fort suport institucional, fent que l'acció exterior, i especialment els assumptes europeus, es situessin dins del Departament de Presidència, un òrgan molt important dins el govern català (Noferini, 2016: 103). Tot i així, el poc pes polític de les regions europees aleshores i les bones relacions del govern català, encapçalat per Jordi Pujol (CiU), amb el govern central, van fer que, durant la dècada de 1990, l'estratègia de Catalunya a Europa es va basar en cooperar amb Espanya i influir la seva posició dins de la UE per tal de poder assolir els seus propis objectius (Keating, 2001: 191)

Això no va evitar que Catalunya es dedicés a llaurar relacions bilaterals i multilaterals amb altres actors, ja fossin estatals o sub-estatals (Noferini, 2016: 103). Un exemple molt clar d'això és el seu paper actiu a l'hora de crear xarxes multilaterals amb altres regions, com per exemple l'Euroregió dels Pirineus, de caràcter transfronterer amb les regions franceses de Midi-Pyrénées i del Languedoc-Rousillon (Keating, 2001:191), com de caràcter interregionals, com els Quatre Motors per a Europa que, conjuntament amb la regió francesa de Rhône-Alpes, la italiana Lombardia i l'alemanya Baden-Württemberg, va suposar la primera organització d'aquestes característiques amb l'objectiu de tenir una coordinació estable en matèries de telecomunicacions, tecnologia i intercanvis culturals i de recerca (Kurkawa, 1996: 97).

5.1.1. Autonomia i competències

Catalunya, com la resta de comunitats autònomes espanyoles, és el que podríem denominar una regió "constitucional", és a dir, aquelles que tenen una sèrie de competències delegades constitucionalment (Moore, 2008: 525). Aquest fet fa que

presenti un índex d'Autoritat Regional de 23,5, un dels valors més alts d'entre les regions europees (vid. Annex).

Les competències de Catalunya en matèria d'acció exterior es troben recollides en l'Estatut d'Autonomia de 2006 (EAC, a partir d'ara), concretament en els capítols II i III del Títol V. En aquests, es disposa la participació de Catalunya en els tractats europeus i en les posicions que aquesta adopti davant la UE (Art. 185 i 186), la gestió dels fons europeus que afectin a aquelles competències que té la Generalitat (Art 190), la possibilitat d'establir oficines de promoció a l'exterior (Art. 194), la possibilitat d'establir acords de col·laboració amb altres actors (Art. 195), la promoció de la cooperació transfronterera i interregional (Art. 197) i la participació de Catalunya en organismes internacionals (Art. 198). Posteriorment, l'acció exterior catalana va passar a ser regulada per la Llei 16/2014, per la qual es definia "acció exterior" com a "conjunt de polítiques, actuacions activitats i iniciatives que [...] duen a terme per a la projecció exterior de Catalunya, *fora de l'àmbit de la Unió Europea* [èmfasi afegit], el Parlament, la Presidència de la Generalitat, el Govern i Administració de la Generalitat [...]" [Llei 16/2014, Art 2, apartat a)].

Així doncs, veiem com Catalunya compta amb un àmplia autonomia constitucional per a dur a terme una acció exterior pròpia –tot i que diferenciada de la seva implicació dins la Unió Europea, on es troba més subordinada a la diplomàcia estatal– que li permet promocionar-se com a un "actor internacional actiu" (L 16/2014, art 1.1), així com el relacionar-se i cooperar activament amb altres actor i establir delegacions per tal de dur a terme aquesta projecció internacional, sempre i quan aquesta es trobi dins de les seves competències.

5.1.2. Pressupost i política exterior econòmica

Catalunya és una de les regions més riques d'Europa, comptant amb un PIB total de 236.814,4M€, convertint Catalunya en una de les regions més actives econòmicament del sud d'Europa, així com de la Mediterrània. Aquest fet provoca que, per una banda, Catalunya pugui destinar un major pressupost cap a la seva acció exterior i que, per altra, la seva condició com a gran pol econòmic mediterrani fa que una part important de la seva promoció a l'exterior es basi en l'atracció d'inversions i en fomentar el comerç internacional de les seves empreses.

En els Pressupostos de l'any 2021, la Catalunya ha destinat un total de 48.634.326,08€ en la seva Secretaria General d'Acció Exterior i Unió Europea, l'àrea de la Conselleria encarregada de la seva acció exterior. D'entre aquests destaca el pressupost destinat a delegacions, oficines i missions a l'exterior, que suposa un total de 6.516.829,38€, sent aquest el major pressupost destinat per una comunitat autònoma en aquest concepte (Noferini, 2016: 97). Aquest elevat pressupost seria el que permetria a Catalunya poder mantenir la major xarxa de delegacions a l'exterior d'Europa, amb un total de 21 delegacions governamentals, a les que també cal afegir les oficines d'ACCIÓ (40), les delegacions de l'Institut Ramon Llull (4) o els centres de promoció turística a l'exterior (10).

Per altra banda, l'alt PIB català també té incidència en les prioritats que té Catalunya en la seva acció exterior. En el Pla Estratègic 2015-2018 de la Generalitat de Catalunya, s'hi fixa la internacionalització de l'economia catalana, de les seves infraestructures i com centre de coneixement com un dels seus quatre objectius estratègics. Amb 49 línies d'acció per a assolir aquest objectiu, aquest es presenta com l'objectiu que més pes té per a l'acció exterior catalana (Generalitat de Catalunya, 2015: 17). Entre aquestes línies d'acció estan la projecció internacional de l'economia catalana, l'atracció d'inversions i de capital estranger, l'ajuda a la internacionalització d'empreses catalanes, la voluntat d'establir Catalunya com el *hub* alimentari del Mediterrani o la integració d'una "Catalunya digital" que sigui capdavantera a Europa (Generalitat de Catalunya, 2015: 29, 30 i 34).

Per a dur a terme aquesta tasca d'internacionalització de l'economia catalana i d'atracció de fons, el govern català disposa d'una extensa xarxa d'oficines exteriors d'ACCIÓ. Aquesta xarxa consta de 40 oficines situades a diferents àrees geogràfiques per tal d'ajudar a empreses catalanes a atreure inversió estrangera, així com ajudar-les a invertir en l'estranger. A nivell europeu, aquesta s'encarrega d'informar les empreses sobre la recepció de fons europeus FEDER. Així, aquestes oficines realitzen la part més econòmica de la representació exterior catalana, tenint les delegacions del Govern un caràcter molt més polític.

El fet de comptar un nivell alt de riquesa va fer que Catalunya hagi tingut la voluntat de cooperar amb altres regions europees amb nivells similars de riquesa, com el cas dels Quatre Motors de Europa, de la qual una motivació per a la seva creació va ser el fet que

la UE centrava la seva política regional en aquelles regions en desenvolupament (Kurkawa, 1996).

5.1.3. Identitat i paradiplomàcia: Catalanisme, europeisme i mediterranisme

Tot i el paper central que té la internacionalització econòmica en l'acció exterior catalana, Catalunya és una de les regions en el que la seva identitat té un major protagonisme dins la seva acció exterior. L'existència d'un conflicte territorial amb el seu Estat, així com la seva voluntat històrica de mostrar-se a l'exterior com a una nació (Keating, 2001: 21) han sigut motivació essencials per a que Catalunya hagi donat volgut potenciar més la seva paradiplomàcia.

Segons les dades que aporten l'estudi de Charron *et al.* (2021), la identificació amb la regió es situaria en un 6,8, mentre que amb l'Estat es situa en un 5,9, la tercera nota més baixa d'Europa. Tots dos valors són baixos respecte la resta de regions, fet que es deuria a l'existència de dues identitats fortes que tendeixen a ser excloents l'una amb l'altra. (Brigevich, 2012).

Històricament, el nacionalisme català s'ha volgut identificat com a una nació inscrita dins d'una comunitat mediterrània i europea (Keating, 2001: 22). Això queda palès en el seu Pla Estratègic 2015-2018 en el que es defineix Catalunya com a “un poble amb una clara tradició europeista” (Generalitat de Catalunya, 2015: 38) i que “ha mirat sempre a la Mediterrània (Generalitat de Catalunya, 2015: 39). Aquest fet de voler mostrar una Catalunya oberta a l'exterior ha sigut una de les mostres de que el nacionalisme català no es tracta d'un nacionalisme ètnic excloent, sinó d'un de cívic, basat en la pertinença a partir de compartir uns certs valors (Keating, 2001:5), valors els quals s'han volgut equiparar a aquells de la Unió Europea (Generalitat de Catalunya, 2015: 38).

L'inici del procés independentista el 2012 ha dut que des d'aleshores en el govern de la Generalitat hagin prevalgut coalicions entre les dues forces independentistes majoritàries: el partit de centre-dreta catalanista *Convergència i Unió*, que després de la seva desaparició el seu espai ha estat ocupat per *Junts per Catalunya*, de caire més independentista, i el partit d'esquerra independentista *Esquerra Republicana de Catalunya*. La presència de diversos governs amb una voluntat rupturista amb l'Estat ha fet que en aquests anys s'hagi reforçat el paper de la paradiplomàcia catalana per tal, per una banda, cerca suports a l'exterior per a una eventual independència, i, per altra, per tal de mostrar-se a l'exterior com a una nació diferenciada amb agència pròpia. Això s'ha

evidenciat en el fet que, tot i que des del govern de Pujol l'acció exterior ja ocupava un lloc important al govern dins el Departament de Presidència (Noferini, 2016:102), actualment l'acció exterior i els assumptes europeus compten des de 2016 amb una conselleria pròpia, que actualment es denomina d'Acció Exterior i de Govern Obert.

Així, veiem que la paradiplomàcia catalana consta d'una important dimensió política. La pretensió de Catalunya d'esdevenir un Estat i de presentar-se a l'exterior com a quelcom més que una regió l'ha dut a potenciar instruments paradiplomàtics més propis de les diplomàcies estatals, com poden ser les Delegacions de Govern. D'entre aquestes, cal fer una distinció entre la Delegació de Govern davant la UE a Brussel·les i les altres 20 delegacions situades arreu del món. Per una banda, la importància que Catalunya dóna Europa com a part de la seva identitat, així com la importància que té el nivell europeu per tal de dur a terme les seves competències més enllà de l'acció d'Espanya, fa que la Delegació davant la UE prengui una posició de centralitat, que es veu reafirmada al atorgar al seu Representant Permanent el rang de Secretari General dins el departament (Noferini, 2016: 96). Les funcions d'aquesta Delegació es basen en fer de nexa entre els diferents departaments de la Generalitat i les institucions europees, fomentar les relacions bilaterals amb altres governs regionals i realitzar accions de *lobbying* dins el procés de presa de decisions europees (Noferini, 2016: 98). La resta de Delegacions, es troben situades en diferents punts que la Generalitat considera estratègics, centrant els gruix de les seves delegacions a altres estats i àrees geogràfiques europees, però també en altres parts del món amb un nombre considerable de catalans o on Catalunya té interessos econòmics. La seva funció bàsica són la de donar suport als catalans a l'exterior i la de fomentar les relacions bilaterals entre Catalunya i els diferents actors rellevants d'on estan situades aquestes delegacions.

Més enllà d'Europa, la principal àrea geogràfica estratègica per a Catalunya és el Mediterrani. En aquest sentit, la Generalitat va establir el 2019 la seva estratègia pel Mediterrani anomenada MedCat. En aquesta, Catalunya aposta per convertir-se en un *hub* econòmic, energètic i alimentari important a la regió, així com per incrementar la seva incidència com a actor i la voluntat de situar els afers mediterranis al centre de les polítiques europees (Generalitat de Catalunya, 2019).

Per últim, una dels exemples més clars de la incidència de la seva identitat pròpia en l'acció exterior és la defensa de la llengua i cultura catalana a l'exterior, sent aquestes pilars fonamentals del nacionalisme català. A tal efecte, la Generalitat es serveix de

diverses institucions com les oficines de l'institut Ramon Llull que, en consorci amb el Govern de les Illes Balears i de l'Ajuntament de Barcelona, tenen com a objectiu promocionar l'ensenyament de català.

5.2. Flandes

El nacionalisme flamenc ha sigut uns dels nacionalismes minoritaris, juntament amb el català i l'escocès, més importants d'Europa en els últims anys. Ja des de la creació de les regions i de les comunitats lingüístiques a Bèlgica a la dècada de 1960, la regió de Flandes va dur a terme una política de potenciació de la seva llengua i cultura flamenca que va dur a una fusió, en la pràctica de la regió de Flandes i de la Comunitat lingüística flamenca en un sol govern i parlament (Criekemans, 2010: 50).

Com a conseqüència d'això, l'acció exterior de Flandes es va centrar cercar acords amb actors amb els que compartia trets culturals similars, així com la llengua, afavorint així l'establiment de relacions amb el Països Baixos, primer Estat amb el que Flandes va establir relacions bilaterals, o Sud-Àfrica. Aquestes relacions en un inici tenien un caire estrictament cultural, però a partir de la reforma cultural de 1993, els acords van abastar totes les àrees en les que tenia Flandes competències.

5.2.1. Autonomia i competències

Els cas belga és un cas únic d'àmplia autonomia en acció exterior, inclús d'entre els estats federals. Des de la reforma constitucional belga de 1993, es va dotar tant a les regions com a les comunitats lingüístiques belgues una gran autonomia per a que duguessin a terme una acció exterior pròpia que va estar basada en dos principis que regeixen actualment.

El primer, és el principi de "*in foro interno, in foro externo*" el qual reconeixia el fet que les regions belgues tenien la obligació de gestionar dins la seva política exterior totes aquelles competències que tingués en l'àmbit interior (Criekemans, 2010: 51-52).

En tal efecte, per una banda es va donar a les regions el dret de poder concloure tractats de manera complement autònoma amb els actors que aquestes volguessin, sempre que s'informés al govern federal, així com el dret a haver de donar el vistiplau a qualsevol tractat internacional del govern federal que afectés les seves competències. (Criekemans, 2010: 51-52). Això ha permès a Flandes a que hagi pogut basar gran part de la seva política exterior en l'establiment de relacions bilaterals tant amb actors regionals, com

amb actors estatals, fet que els situava com a un actor internacional diferenciat i al mateix nivell que un d'estatal (Keating, 1999: 7).

Per altra banda, es concedia el dret a les regions a poder establir delegacions pròpies a altres estats, regions o organitzacions internacionals. Això explica l'ampli nombre de delegacions internacionals que té Flandes (13), sent la segona just després de Catalunya en nombre de delegacions, i, per altra banda, un dels fets que més diferencien les regions belgues de la resta de regions europees, que és la representació pròpia a organitzacions multilaterals com l'UNESCO o la OIT (Criekemans, 2010: 61-62).

El segon principi que regeix l'acció exterior de Flandes és el fet que totes les entitats federades del país, juntament amb el govern federal, són les que formulen de manera conjunta l'acció exterior belga. (Criekemans, 2010: 52). Això fa que Flandes tingui un alt grau d'autoritat regional en matèria de autoritat compartida, doncs té un paper decisiu en aquesta.

Aquesta àmplia autonomia ha permès a Flandes dur a terme una paradiplomàcia quasi completa al marge del seu estat, tot i que es preveu constitucionalment que l'acció exterior flamenca, tot i ser autònoma, no pot anar en contra dels interessos de l'acció exterior del govern federal (Criekemans, 2010: 53).

5.2.2. Riquesa i política exterior econòmica

L'àmplia autonomia de Flandes en acció exterior i el fet que pugui exercir una política exterior equiparable a la d'un estat provoca que una situació paradoxal en la que, tot i que amb un PIB total de 279.227,25M€ és una de les economies regionals més riques d'Europa, aquest nivell de riquesa no és equiparable al d'un Estat i, per tant, impossibilita la possibilitat que té Flandes per a establir relacions amb actor arreu del món. Aquesta situació va dur-lo a ser selectiu amb quin actors i en quines àrees geogràfiques volia dur a terme la seva acció exterior, aplicant criteris com la afinitat cultural o territorial (Criekemans, 2010: 56). Tot i així, el seu PIB li ha permès mantenir una xarxa de delegacions i de relacions bilaterals superior a la de la resta de regions, comptant amb 13 delegacions exteriors.

Dins la seva política exterior, Flandes també dona importància a la seva política econòmica i comercial. En aquest sentit, Flandes presenta una postura molt lliberal, tenint com a principals objectius l'eliminació del major nombre possibles de barreres al lliure

comerç, eliminar els impediments per a les inversions flamenques fora de la UE o el compromís per un creixement sostenible (Govern de Flandes, 2016: 9). Tot i així, Flandes circumscriu aquestes polítiques dins el marc de la Unió Europea i de la seva posició conjunta dins l'acció exterior belga, actuant de manera autònoma en grups de treball en matèria de comerç a nivell europeu (Govern de Flandes, 2016: 13).

5.2.3. Identitat flamenca i les relacions bilaterals

Si mirem les dades d'identificació que ens proporciona l'estudi de Charron *et al.* (2021), podem veure com la identificació amb la regió es situa en un 6,9, mentre que la identificació amb l'estat es situa en un 6,7. Així, totes dues dades compten amb un valor similar i alt, que es podria deure a la presència d'un gruix de la població que tingui una identitat aniuada i que, per tant, sigui propensa a puntuar alt tant l'una, com l'altra. (De Winter, 2007).

L'àmplia autonomia de la que disposa la regió de Flandes, ha fet que no hi existeixi un conflicte territorial notori. Tot i així, en els últims anys, Flandes ha estat governat per governs nacionalistes els quals han fet bandera de la identitat flamenca i de la llengua neerlandesa com a element diferencial de Flandes respecte la resta de l'estat.

Tot i el paper clau de la cultura i llengua flamenca en el nacionalisme flamenc, la defensa i promoció internacional d'aquesta no ha sigut una prioritat del govern flamenc des de que va adquirir major autonomia el 1993 (Criekemans, 2010: 50), a diferència d'altres regions que si s'hi ha centrat com la també belga Valònia, o Catalunya.

Tot i així, no ha deixat de banda la seva identitat a l'hora de dur a terme la seva política exterior, sinó que aquest fet ha estat molt present a l'hora d'establir relacions bilaterals. Així, Flandes ha prioritzat establir relacions amb estats amb els qui comparteix vincles culturals, com és el cas de Sud-Àfrica o els Països Baixos, amb els que converteix llengua. Tot i que en un inici les seves relacions estaven emmarcades en la política cultura i lingüística, Flandes va optar per a donar un caire polític a aquests tractats, establint així relacions de cooperació en diversos aspectes com comerç, política, etc.

Per altra banda, la seva condició de nació minoritària l'ha dut també a establir relacions amb altres regions de característiques similar, com el cas del Quebec i de Catalunya, amb les que ha mantingut acords de cooperació en educació, economia, etc. (Criekemans, 2010: 57).

5.3. Còrsega

Durant la segona meitat del segle XX, el nacionalisme cors va suposar un dels moviments regionals més prominents a Europa i, juntament amb Bretanya i Occitània, va ser el principal focus de regionalisme a França d'ençà que el 1982 les regions franceses passessin a ser col·lectivitats territorials amb un caràcter administratiu (Schrijver, 2004:191). El cas cors, però, sempre ha tingut un paper diferenciat dins el regionalisme francès, no només pel fet de tenir una identitat regional pròpia molt diferenciada a la identitat jacobina francesa, sinó també pel fet que aquesta no està considerada com a una regió, com si ho podrien ser les regions situades a la França metropolitana, sinó com a una “Col·lectivitat Territorial amb estatus especial” (Code general des collectivités territoriales, art. L-4421-1).

Tot i que en les últimes dècades el nacionalisme cors ha comptat amb un suport polític creixent, fet que l'ha portat a obtenir majoria a l'Assemblea de Còrsega en les eleccions regionals del 2021 (Le Monde, 2021), en l'època anterior a l'establiment de la Col·lectivitat de Còrsega aquest va estar caracteritzat pel fet de realitzar una oposició radical i violenta (Schrijver, 2004:191).

La posició vers Europa i l'exterior del moviment cors era bastant dispar. Per una banda, grups terroristes radicals com el *Front de libération nationale de la Corse* rebutjaven el procés d'integració europeu per considerar que el seu caràcter capitalista accentuava els problemes econòmics que patia la illa (Hepburn, 2010: 216). Per altra banda, faccions més moderades com la *Unione di u Populi Corsu* tenien posicions escèptiques sobre la UE, tot i que eren receptius donada la importància dels fons europeus per a l'economia corsa (Hepburn, 2010: 217).

5.3.1. Autonomia i competències

França, avui dia, és el paradigma de l'estat centralista i unitari a Europa. Tot i així, durant els últims anys s'ha dut a terme un període de descentralització que, tot i tímid, ha permès a algunes regions metropolitanes emprendre una acció exterior pròpia, tradicionalment basada en la cooperació al desenvolupament de països del Sud global i sempre en línia amb l'acció exterior francesa (Mestre, 2019: 55-56). Amb la reorganització de les regions l'any 2016, que va resultar amb la fusió de moltes regions de la França metropolitana, va fer que moltes d'aquestes noves regions passessin a dur una acció exterior més basada en l'atracció d'inversions, així com en el desenvolupament econòmic de la pròpia regió,

doncs, el fet de comptar amb executius regionals electes, feia que la seva política exterior hagués de tenir resultats per. A la pròpia regió de cara al seu electorat (Mestre, 2019: 58-59).

Còrsega, com a col·lectivitat territorial amb estatus especial, però, compta amb competències diferents a les de la resta de regions, tenint un índex d'autoritat regional de 12,5, lleugerament superior al de la resta de regions franceses (10). Les seves competències particulars es troben recollides en un apartat dedicat a la Col·lectivitat de Còrsega al Code general des collectivités territoriales (a partir d'ara, CGCT), no tenint així un estatut propi, que és una de les reivindicacions del govern regionalista elegit el 2021 (Simeoni, 2021).

Les seves competències “particulars” es donen àmbit com educació, cultura i comunicació, esports, desenvolupament econòmic, medi ambient i turisme (CGCT, arts. L4424-1 a L4424-42). Entre aquestes competències, però, no es menciona en cap moment l'acció exterior, tot i que en l'article L4424-1A, es menciona que la Col·lectivitat de Còrsega té ple dret a exercir les competències atribuïdes a les regions i als departaments (CGCT, art. L4424-1A), pel que, per tant, si tindria competències per a establir una acció internacional en matèria de “cooperació, ajuda al desenvolupament o de caràcter humanitari” (CGCT, art. L1115-1).

Tot i així, Còrsega ha buscat cooperar amb altres illes del Mediterrani, com les Illes Balears o Sardenya, per tal d'assolir una certa autonomia informal a través de la cooperació interregional (Hepburn, 2010: 177). La cooperació amb aquestes dues regions insulars es va traduir en la creació de la xarxa regional IMEDOC, amb els objectius de enfortir la cooperació entre les illes del Mediterrani Occidental i de defensar conjuntament els seus interessos davant la UE (Biggi, 2001). Actualment, aquest paper de defensa dels objectius insulars recau en la Comissió de les Illes de la CRPM, sent Còrsega part d'aquesta juntament a altres illes europees.

5.3.2. Riquesa i atracció de fons europeus

D'entre els tres casos que hem escollit, els de Còrsega és el cas amb un PIB clarament molt més baix que els altres dos, comptant el 2019 només amb un PIB total de 9796,07M€, molt per sota de la mitjana europea (43.939,44M€). Tot plegat fa que la illa de Còrsega hagi de dependre en gran part de la recepció de fons europeus per al seu desenvolupament, ocupant això quasi la totalitat de la seva relació amb la Unió Europea

i la seva acció internacional, tenint, així, una acció exterior de caràcter molt més funcional que no pas polític.

El principals fons europeus que rep Còrsega per part de la UE són els fons FEDER, destinats al desenvolupament regional; els FSE, els fons socials europeus, i els FEADER, els fons de desenvolupament agrícola. Els més importants per a la illa són els fons FEDER i FSE, que mitjançant el programa operacional FEDER-FSE faran arribar a la illa uns 115 850 000 € amb l'objectiu d'incrementar l'I+D en sectors especialitzats; enfortir l'accés les TIC per part de l'administració pública, l'educació i la sanitat; fomentar la creació de petites i mitjanes empreses; augmentar la capacitat de producció d'energia renovable a la illa, o la preservació de patrimoni cultural i natural (Comissió Europea, 2014).

Per tal de supervisar aquests fons, d'assegurar-se que aquests es destinen en els sector amb més necessitat a la illa, de facilitar l'accés a aquest per part de les empreses corses i de defensar els interessos de la illa a les institucions europees, la Col·lectivitat de Còrsega té a Brussel·les la seva única delegació a l'exterior. Així, aquesta delegació suposaria un paradigma d'una representació a Brussel·les d'una "regió administrativa", la qual es centraria més en aquells aspectes més funcionals de les polítiques europees, especialment en allò referent a la cerca de fons, i deixant de banda els aspectes més "polítics". (Moore, 2008: 526)

5.3.3. Identitat, caràcter insular i defensa de la cultura i llengua corses

Respecte la seva identitat, Còrsega presenta un nivell d'identificació regional de 8,4, mentre que la identificació amb l'Estat només puntua amb un 6,7. Aquesta diferència d'1,7 entre una i l'altra suposa la major diferència entre aquests dos valors en un estat d'Europa Occidental i la segona del conjunt de la UE, només per darrera de la regió de Harghita, a Romania (Charron *et al.*, 2021).

Aquest fenomen es tradueix en l'àmbit polític amb l'obtenció de majoria a l'Assemblea de Còrsega de forces nacionalistes corses a les eleccions de 2015, 2017 i 2021, fet que es va traduir en el govern, des de 2015 de Gilles Simeoni, cap del partit autonomista moderat *Femu a Corsica*, que actualment governa amb majoria absoluta, després de dos governs de coalició amb altres forces nacionalistes corses com *Corsica Libera*, independentista d'esquerres, o el *Parti de la nation corse*, autonomista d'esquerres.

La presència d'un govern regionalista a la illa s'ha traduït en una demanda per obtenir una major autonomia dins de França, així com la consecució d'un estatut d'autonomia propi per a la Col·lectivitat (Simeoni, 2021). Aquesta política autonomista, però, s'ha mantingut a un nivell nacional si 'ha traduït en negociacions amb el govern estatal francès, però no ha transcendit el nivell europeu.

També s'ha mantingut a nivell estatal la defensa per a la cultura i la llengua crosses. Tot i que, segons la CGCT, Còrsega té competències en educació per a l'ensenyament de la llengua corsa, la situació de desprotecció de les llengües minoritàries a França ha sigut una de les reivindicacions del nacionalisme cors. Part d'aquestes reivindicacions afecten a nivell europeu, doncs també des de Còrsega i altres regions com Bretanya, es pressiona el govern francès per a que ratifiqui la Carta de llengües minoritàries d'Europa que va signar el 1999. Aquest debat, però, també es circumscriu al nivell nacional, doncs aquesta ratificació es troba paralitzada degut a que és considerada com a inconstitucional per l'Assemblea nacional francesa.

6. Conclusions

A partir de les dades recopilades del conjunt de les regions europees, hem pogut observar com el fenomen de la paradiplomàcia no es circumscriu solament a les regions amb nacionalitats minoritàries, sinó que totes les regions, en un major o menor grau i amb una sèrie d'objectius i estratègies diversos, duen a terme una acció exterior regional, sobretot en el marc de la Unió Europea.

Respecte la incidència de la variable identitat en l'extensió de les accions exteriors regionals, veiem com les dades emprades per a mesurar-la només es poden correlacionar en aquells aspectes més polítics i de caràcter interregional com són les xarxes de cooperació interregional.

La variable identitat, però, no té una incidència real en la extensió de les paradiplomàcies europees, sinó que aquestes depenen completament de la variable autonomia, variable que té relació amb tots els paràmetres d'acció exterior mesurats en aquest treball, és a dir, el nombre de xarxes regions en els que hi participen, el nombre de delegacions que tenen a l'exterior i en el nombre de relacions bilaterals que mantenen, i que, com hem pogut

veure clarament amb el cas de Còrsega, la presència d'una acció exterior pròpia es troba supeditada a les competències que una regió tingui en aquesta matèria.

Per altra banda, hem vist com la variable riquesa només té incidència en aquells aspectes de l'acció exterior que requereixen d'infraestructura, com és el cas del nombre de delegacions a l'exterior de les regions.

Pel que fa el subgrup de les regions amb nacionalismes minoritaris, la incidència de les variables identitat, riquesa i autonomia en la extensió de l'acció exterior no és diferent a la del conjunt total de regions.

En els casos que hem observat més detalladament, Còrsega, Flandes i Catalunya, hem pogut constatar que, mentre que Catalunya i Flandes sí que gaudeixen d'una acció exterior molt extensa degut a la seva àmplia autonomia, sobretot en el cas de Flandes, i al seu alt nivell de riquesa, el cas de Còrsega ens ha confirmat que, tot i tenir uns indicadors de la variable identitat similars als altres dos, el fet de tenir poca autonomia respecte el seu Estat i de tenir un PIB total molt baix respecte la resta són determinants a l'hora de poder establir una acció exterior pròpia.

On sí hem pogut veure una clara influència de la identitat en l'acció exterior en aquests casos ha sigut en el contingut d'aquestes, especialment en les seves estratègies i objectius. Això es veu molt clarament en el cas de Catalunya, que en els darrers anys ha fet un ús explícit de la seva paradiplomàcia per a desmarcar-se del seu Estat i reivindicar-se com a un actor diferenciat.

Així doncs, la variable identitat no tindria una incidència real en el fenomen de la paradiplomàcia, tal com creiem, sinó que la seva afectació només es limita en certs contextos polítics, en certs tipus d'identitat molt específics i en unes condicions d'autonomia i de riquesa alta els quals no són extrapolables a la resta de regions amb nacionalitats minoritàries ni al conjunt de regions en general.

7. Bibliografia

Aguirre, I. (1999), "Making Sense of Paradiplomacy? An Intertextual Inquiry about a Concept in Search of Definition" a Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.) (1999), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres, 185 – 209.

Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.) (1999), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres.

Aldecoa, A. (1999), “Towards Plurinational Diplomacy in the Deeper and Wider European Union (1985 – 2005) a Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.) (1999), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres: 82 – 94.

Anwen E. (2008), “From Euro-enthusiasm to Euro-scepticism? A Re-evaluation of Minority Nationalist Party Attitudes Towards European Integration” a *Regional & Federal Studies*, 18/5, 557-581

Biggi, M. (2001), “La coopération interrégionale et les îles de la Méditerranée” a *Confluences Méditerranée*, 36, 125-134.

Borghetto, E. i Franchino, F. (2010), “The role of subnational authorities in the implementation of EU directives”, *Journal of European Public Policy*, 17/6, 759 – 780

Borońska-Hryniewiecka, K. (2011), “Multi-level governance and the role of the regions in the European Union: conceptual challenges and practical applications” a *Cuadernos Europeos de Deusto*, 45, 177 – 207

Brigevich, A. (2012), “Peeling Back the Layers: Territorial Identity and EU Support in Spain”, *Regional & Federal Studies*, 22/2, 205 – 230

Catalunya. Llei 16/2014, del 4 de desembre, d'acció exterior i de relacions amb la Unió Europea. (DOGC. Núm. 6768, 11/12/2014)

Charron, N. et al. (2021), “Sub-national Quality of Government in EU Member States: Presenting the 2021 European Quality of Government Index and its relationship with Covid-19 indicators”. *University of Gothenburg: The QoG Working Paper Series*, 2021/4.

Code Général des Collectivités Territoriales [CGTC], Article L1115-1. (França)

Code Général des Collectivités Territoriales [CGTC], Articles L4424-1A a L4424-42. (França).

Colino, César (2011), “La problemàtica sobre la europeizació y la acció exterior de las regiones y CCAA en la UE” en Tuñón, Jorge (coord.), *Escenarios presentes y futuros de las regiones en la UE*, 33-44.

Comissió Europea (2014), *Corse EDF-ESF*. Consultat el 15 d'agost de 2021. Disponible a: <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>

Criekemans, D. (2010), "La política exterior i la representació diplomàtica de les regions belgues: Flandes i Valònia comparades" a Requejo, F. (ed.), *La política exterior dels ens subestatañs a principis del segle XXI*. Barcelona, 47 – 106.

Curtis, S. & Acuto M. (2018), "The Foreign Policy of Cities" a *The RUSI Journal*, 163/6, 8 – 17.

De Winter, L. (2007), "La recherche sur les identités ethno-territoriales en Belgique " a *Revue Internationale de politique comparée*, 14/4, 575 – 595.

Estatut d'Autonomia de Catalunya [EAC], Articles 185, 186, 190, 195, 197 i 198 (Catalunya).

Eurostat (2020), *Regional gross domestic product (million PPS) by NUTS 2 regions*. Disponible a: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tgs00004>

Generalitat de Catalunya (2015), *Pla estratègic d'acció exterior i de relacions amb la Unió Europea 2015-2018*. Barcelona

Generalitat de Catalunya (2019), *Estratègia mediterrània de Catalunya MedCat 2030*. Barcelona

Govern de Flandes (2016), *Flanders Trade and Investment Strategy*. Brussel·les.

Hepburn, E. (2010), *Using Europe: Territorial party strategies in a multi-level system*. Manchester i Nova York.

Hocking, B. (1999), "Patrolling the 'Forntier': Globalization, Localization and the 'Actorness' of Non-Central Governments" a Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres, 17 - 39.

Hooghe, L. i Marks, G. (2003), "Unraveling the Central State, but How? Types of Multi-Level Governance" a *The American Political Science Review*, 97/2, pp. 233-243

Hooghe, L. i Marks, G. (2008), "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus" a *B. J. Pol. S.*, 39, 1 - 23

- Hooghe, L. i Marks, G. (2019), "Grand theories of European integration in the twenty-first century" a *Journal of European Public Policy*, 26/8, 1113 – 1133
- Hooghe, L. i Marks, G. (2020), "A Postfunctionalist Theory of Multilevel governance" a *BJPIR*, 22/4, 820 – 826
- JASP Team (2020). JASP (Version 0.14.1) [Computer software].
- Keating, M. (1998), *The New Regionalism in Western Europe: Territorial Restructuring and Political Challenge*. Cheltenham.
- Keating, M. (1999), "Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies" a Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres, 1-16.
- Keating, M. (2001), *Nations against the State: The new politics of nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*. Londres.
- Keating, M. (2004), "European Integration and the Nationalities Question" a *Politics & Society*, 32/3, 367 – 388
- Keating, M. (2013), *Rescaling the European State: The Making of Territory and the Rise of the Meso*. Oxford.
- Keating, M. (2017), "Europe as a multilevel federation" a *Journal of European Public Policy*, 24/4, 615-632.
- Kleider, H. (2020), "Multilevel governance: Identity, political contestation, and policy" a *BJPIR*, 22/4, 792 – 799
- Kuhn T. (2019), "Grand theories of European integration revisited: does identity politics shape the course of European integration?" a *Journal of European Public Policy*, 26/8, 1213-1230
- Kurkawa, P (1996), "La Quadrigue européen (Bade-Wurtemberg, Catalogne, Lombardie, Rhône-Alpes) ou l'Europe par les régions", a Balme, R. (dir.), *Les politiques du néo-régionalisme*. Paris, 91 – 106.
- Le Monde (2021), *Corse: résultats des élections 2021*. Consultat el 14 d'agost de 2021. Disponible a: <https://www.lemonde.fr/resultats-elections/corse/>

- Marks, G.; Hooghe, L. i Schakel, A. (2008a) “Measuring Regional Authority” a *Regional and Federal Studies*, 18/2-3, 111-121
- Marks, G.; Hooghe, L. i Schakel, A. (2008b), “Patterns of Regional Authority”, *Regional and Federal Studies*, 18/2-3, 167-181
- Mestre, C. (2019), “Les mutations des régions françaises” a *Organisations & Territoires*, 28/1, 53 – 60.
- Moore, C. (2008), “A Europe of the Regions vs. the Regions in Europe: Reflections on Regional Engagement in Brussels”, *Regional & Federal Studies*, 18/5, 517 – 535.
- Moreno, L. (2007), “Identités duales et nations sans état (la question Moreno)” a *Revue Internationale de politique comparée*, 14/4, 497 – 513
- Noferini, A. (2016), *El Govern de la Generalitat de Catalunya en la UE: La red de los actores*. Barcelona.
- Schakel, A. (2020), “Multi-level governance in a ‘Europe with the regions’” a *BJPIR*, 22/4, 767 - 775
- Schrijver, F. (2004), “Electoral performances of regionalist parties and perspectives on regional identity in France” a *Regional & Federal Studies*, 14/2, 187 – 210.
- Simeoni, G. (2021), Discurs davant l’Assamblea de Còrsega. 1 de juliol de 2021. Disponible a: https://www.isula.corsica/Discorsu-di-Gilles-Simeoni-Presidente-di-u-Cunsigliu-esecutivu-di-Corsica-u-1mu-di-luddu-di-u-2021_a2460.html
- Sodupe K. (1999), “The European Union and Inter-regional Co-operation” a Alcecoa, F. i Keating, M. (eds.) *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Londres, 58 - 81
- Tatham, M. (2008), “Going Solo: Direct Regional Representation in the European Union” a *Regional & Federal Studies*, 18/5, 493-515

8. Annex

Taula 8. Dades sobre autonomia, riquesa, identitat i acció exterior del conjunt de regions europees

Regió	Estat	Index Autoritat Regional	PIB 2019 (2018) (Milions d'€)	No. Xarxes Reg.	No. Oficines representació exterior	No. Relacions bilaterals	Identitat País	Identitat Regió	Identitat Europa
Baden-Württemberg	Alemanya	27	525197,63	7	7	11	7,6	7,6	7,03
Bayern	Alemanya	27	634608,62	3	31	0	7,6	7,8	6,8
Berlin	Alemanya	27	154672,63	14	1	17	7,4	7,3	7,1
Brandenburg	Alemanya	27	74838,1	10	2	10	7,5	7,5	6,7
Bremen	Alemanya	27	33779,44	2	1	12	7,3	7,3	6,8
Hamburg	Alemanya	27	124075,6	0	1 (Hanse-Office)	9	7,5	7,8	7,1
Hessen	Alemanya	27	295532,85	1	1	8	7,7	7,5	6,9
Mecklenburg-Vorpommern	Alemanya	27	46711,17	1	1	6	7,6	8,07	6,6
Niedersachsen	Alemanya	27	307510,28	1	1	11	7,8	7,6	7,05
Nordrhein-Westfalen	Alemanya	27	715854,26	2	2	8	7,7	7,5	7,06
Rheinland - Pfalz	Alemanya	27	145329,39	3	1	8	7,7	7,5	7,08
Saarland	Alemanya	27	36382,55	1	2	3	7,4	7,6	6,9
Sachsen	Alemanya	27	128624,51	1	3	2	7,4	7,6	6,4
Sachsen-Anhalt	Alemanya	27	63725,12	3	1	5	7,6	7,3	6,7
Schleswig-Holstein	Alemanya	27	98261,1	3	1 (Hanse-Office)	4	7,6	7,8	7,03
Thüringen	Alemanya	27	63946,76	1	1	6	7,5	7,8	6,6
Burgenland	Àustria	23	9272,61	5	1	6	8,3	8,4	6,7
Kärnten	Àustria	23	21505,55	4	1		8,3	8,3	6,8
Niederösterreich	Àustria	23	61706,24	4	1	6	8,3	8,2	6,7
Öberösterreich	Àustria	23	68379,88	13	1	16	8,3	8,2	7
Salzburg	Àustria	23	29851,8	6	1	2	8,2	8,2	6,7
Steiermark	Àustria	23	50830,4	2	1	39	8,5	8,4	6,7
Tirol	Àustria	23	36382,23	5	1	0	8,06	8,2	6,7
Vorarlberg	Àustria	23	19162,79	3	0	0	8,3	8,5	7,1
Wien	Àustria	23	100347,32	13	1	12	8,1	8,02	7,2
Région de Bruxelles-Capitale / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Bèlgica	24,5	86650,96	6	1	31	7,3	7,2	6,9
Région wallonne / Wallonische Region	Bèlgica	25,5	110043,63	8	16	58	7,5	7,4	6,3
Vlaams Gewest	Bèlgica	25,5	279227,25	2	13	16	6,7	6,9	6,1
Blagòevgrad	Bulgària	2	1526,49	0	0	0	8,5	8,2	4,9
Burgàs	Bulgària	2	2645,57	0	0	0	7,8	7,8	5,1
Ciutat de Sofia	Bulgària	2	22693,25	0	0	0	8,1	7,7	6,2
Dòbritx	Bulgària	2	821,33	0	0	0	8,8	8,8	5,8
Gàbrovo	Bulgària	2	755,53	0	0	0	7,7	7,3	5,3
Hàskovo	Bulgària	2	1004,01	0	0	0	8,4	8,7	4,9
Iambol	Bulgària	2	593,49	0	0	0	8,2	7,9	3,9
Kàrdjali	Bulgària	2	658,67	0	0	0	8,7	8,7	5,4
Kyustendil	Bulgària	2	570,28	0	0	0	8,1	8,5	6,1
Lovech	Bulgària	2	621,73	0	0	0	7,9	7,4	5,7
Montana	Bulgària	2	604,94	0	0	0	7,6	7,6	4,5
Pazardzhik	Bulgària	2	1209,8	0	0	0	8,1	8,2	5,5
Pernik	Bulgària	2	569,57	0	0	0	8,5	8,3	6,4
Pleven	Bulgària	2	1090,07	0	0	0	8,3	8	5,6
Plovdiv	Bulgària	2	4497,43	0	0	0	8	8	5,7
Razgrad	Bulgària	2	561,06	0	0	0	7,9	8,1	5,1
Ruse	Bulgària	2	1324,16	0	0	0	8,1	7,9	5,5
Shumen	Bulgària	2	829,91	0	0	0	8,7	8,1	5,6
Silistra	Bulgària	2	395,18	0	0	0	8,8	8,7	5,7
Sliven	Bulgària	2	728,8	0	0	0	7,5	7,4	4,6
Smolyan	Bulgària	2	576,5	0	0	0	9,1	9,1	6,3
Sofia	Bulgària	2	1844,15	0	0	0	8	7,8	6,1
Stara Zagora	Bulgària	2	2807,13	0	0	0	8,4	8,2	5,7
Targovishte	Bulgària	2	572,02	0	0	0	8,5	8	5,5
Varna	Bulgària	2	3734,69	0	0	0	8	7,9	6,1
Veliko Tarnovo	Bulgària	2	1267,19	0	0	0	8,6	8,2	5,1
Vidin	Bulgària	2	348,24	0	0	0	8,5	8,2	6,2
Vratsa	Bulgària	2	1260,6	0	0	0	7,9	7,6	4,9
Bjelovar - Bilogora	Croàcia	9	939,17	0	0	0	7,1	6,5	6,5
Brod - Posavina	Croàcia	9	1031,44	0	0	0	7	6,3	6
Comtat de Zagreb	Croàcia	9	3055,81	0	1	0	7,5	6,5	6,4
Dubrovnik - Neretva	Croàcia	9	1610,64	0	1	0	8,1	7,2	6,8
Istria	Croàcia	9	3209,41	9	1	17	6,7	7,4	6,7
Karlovac	Croàcia	9	1050,01	0	0	0	7,7	7,1	6,7
Koprivnica - Križevci	Croàcia	9	993,83	0	0	0	8,5	7,1	6,6
Krapina - Zagorje	Croàcia	9	1036,53	0	0	0	7,6	8,2	7
Lika - Senj	Croàcia	9	442,73	1	0	0	9,5	5	4
Medimurje	Croàcia	9	1159,16	0	0	0	7	7,8	6,5

Osijek - Baranja	Croàcia	9	2610,66	1	1	3	7,9	7,4	6,7
Požega - Eslovània	Croàcia	9	506,55	0	1	0	3	3	3
Primorje - Gorski Kotar	Croàcia	9	4334,45	4	0	0	7,6	7,7	6,6
Šibenik - Knin	Croàcia	9	1042,18	0	0	0	8,7	8,4	7,1
Sisak - Moslavina	Croàcia	9	1328,75	0	0	0	8,5	7,5	6,5
Split - Dalmàcia	Croàcia	9	4342,49	2	0	9	8,1	7,7	6,8
Varaždin	Croàcia	9	1892,95	0	0	0	8	8	6,9
Virovitica - Podravina	Croàcia	9	544,41	0	0	0	8,2	6,9	6,8
Vukovar - Srijem	Croàcia	9	1188,22	0	0	0	7,6	7,1	5,9
Zadar	Croàcia	9	1824,29	0	0	9	8,6	7,8	6,7
Zagreb	Croàcia	12	17806,48	6	0	12	7,5	6,7	6,4
Hovedstaden	Dinamarca	7	126934,24	1	1 (Copenhaguen)	4	8,8	7,9	7
Mittdjylland	Dinamarca	7	65703,05	2	1	1	9	8,03	6,7
Nordjylland	Dinamarca	7	26559,43	5	1	1	8,8	8,05	6,6
Sjælland	Dinamarca	7	30909,62	4	1 (Copenhaguen)	0	8,9	7,7	6,7
Syddanmark	Dinamarca	7	58664,66	3	1	2	9	8	6,7
Banská Bystrica	Eslovàquia	8	8175,24	0	0	11	7,9	7,5	7,5
Bratislava	Eslovàquia	8	26379,56	1	1	2	7,5	7,2	7,2
Košice	Eslovàquia	8	11007,01	2	1	1	7,7	7,7	7,1
Nitra	Eslovàquia	8	9940,26	0	1	0	7,6	7,4	7,1
Prešov	Eslovàquia	8	8753,77	0	1	12	7,3	7,3	7
Trenčín	Eslovàquia	8	8109,89	0	1	0	7,7	7,4	7,1
Tnava	Eslovàquia	8	10840,66	1	0	1	7,3	6,9	6,8
Žilina	Eslovàquia	8	10658,8	0	0	0	7,6	7,6	7
Andalucía	Espanya	23,5	165865,23	0	1	0	8	8,1	7
Aragón	Espanya	23,5	38044,04	4	1	0	7,9	8,1	7
Asturias, Principado de	Espanya	24,5	23765,12	4	1	3	7,8	8,4	6,9
Balears, Illes	Espanya	23,5	33799,28	2	1	0	7,2	7,4	7,1
Canarias	Espanya	23,5	47164,2	2	2	0	7,2	8	6,3
Cantabria	Espanya	24,5	14187,41	2	1	0	7,6	7,7	6,7
Castilla - La Mancha	Espanya	23,5	42820,22	0	1	0	7,8	7,3	6,8
Castilla y León	Espanya	23,5	59794,83	20	1	2	7,8	7,4	6,9
Catalunya	Espanya	23,5	236814,4	13	21	8	5,9	6,8	6,3
Ceuta	Espanya	24	1765,16	0	0	0	-	-	-
Com. Valenciana	Espanya	23,5	116015,25	11	1	0	7,7	7,7	6,9
Euskadi	Espanya	21,5	74496,02	17	5	8	4,5	6	5,3
Extremadura	Espanya	23,5	20676,92	7	1	0	7,9	7,7	6,6
Galícia	Espanya	23,5	64429,89	9	3	0	7	8	6,6
La Rioja	Espanya	24,5	8866,58	0	1	0	8,2	8,2	6,9
Madrid, Com. De	Espanya	24,5	240129,72	1	1	0	7,7	7,4	6,9
Melilla	Espanya	24	1621,83	0	0	0	-	-	-
Murcia, Región de	Espanya	24,5	32356,07	9	1	0	7,7	7,8	7
Navarra, Com. Foral de	Espanya	25,5	20973,51	6	1	0	7,2	7,9	6,9
Åland/Ahvenanmaa	Finlàndia	25	1358,82	1	0	1	8	8,6	7,1
Etelä-Karjala	Finlàndia	6	5100,18	0	0	0	8,7	7,8	7,4
Etelä-Pohjanmaa	Finlàndia	6	6274,06	7+7 (LS)	1 (Länsi Suomi)	4	9,1	8,4	6,9
Etelä-Savo	Finlàndia	6	4764,5	1+6 (PS)	1 (Pohjois Suomi)	1	9,1	8,1	7,3
Helsinki-Uusimaa	Finlàndia	6	94961,07	7+9 (HEU)	1 + 1 (Helsinki EU)	5	8,7	7,8	7,5
Kainuu	Finlàndia	7	2433,63	5+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	1	-	-	-
Kanta-Häme	Finlàndia	6	5765,42	1	1	0	8,6	7,8	7,2
Keski-Pohjanmaa	Finlàndia	6	2626,17	2+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	0	8,3	7,5	6,8
Keski-Suomi	Finlàndia	6	9867,35	1+7 (LS)	1 (Länsi Suomi)	0	8,9	7,8	6,9
Kymenlaakso	Finlàndia	6	6900,35	0+9 (HEU)	1 (Helsinki EU)	3	8,4	7,2	7
Lappi	Finlàndia	6	6972,69	2+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	5	8,7	8,3	7,1
Päijät-Häme	Finlàndia	6	6708,81	2+9 (HEU)	1 (Helsinki EU)	0	8,8	7,8	7,1
Pirkanmaa	Finlàndia	6	20057,28	21	1	0	8,6	7,7	7
Pohjanmaa	Finlàndia	6	7273,9	6+ 7 (LS)	1 (Länsi Suomi)	0	9	7,4	7,1
Pohjois-Karjala	Finlàndia	6	5459,11	4+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	1	8,9	8,2	6,9
Pohjois-Pohjanmaa	Finlàndia	6	14341,5	3+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	1	-	-	-
Pohjois-Savo	Finlàndia	6	8836,75	2+6(PS)	1 (Pohjois Suomi)	0	8,9	8,4	6,7
Satakunta	Finlàndia	6	8173,89	3+7 (LS)	1 (Länsi Suomi)	2	8,2	7,2	6,8
Varsinais-Suomi	Finlàndia	6	19003,39	5	2	1	8,6	7,9	7,4
Auvergne - Rhône - Aups	França	10	284017,34	4	1	0	7,8	7,7	5,9
Bourgogne - Franche Comté	França	10	81433,9	4	2	6	7,8	7,6	6,05
Bretagne	França	10	101449,83	5	1	6	7,7	8,3	6,1

Centre - Val de Loire	França	10	75901,41	1	1	9	7,8	7,2	5,9
Corse	França	12,5	9796,07	3	1	0	6,7	8,4	5,2
Grand Est	França	10	165713,49	0	2	13	7,8	7,8	6,2
Hauts-de-France	França	10	171801,37	1	1	0	7,8	7,4	6,06
Île-de-France	França	10	738620,95	0	1	0	7,7	6,6	6,5
Normandie	França	10	97416,23	3	1	11	7,8	7,6	6
Nouvelle-Aquitaine	França	10	181435,23	4	1	0	7,9	7,7	6
Occitanie	França	10	179831,35	10	1	0	7,9	7,7	6,07
Pays-de-la-Loire	França	10	121166,62	10	1	0	7,8	7,5	6,2
Provence-Alpes-Côte d'Azur	França	10	170734,33	7	1	0	7,9	7,8	5,9
Anatoliki Makedonia, Thraki	Grécia	8	6977,49	2	1	0	8,2	7,7	5,5
Attiki	Grécia	8	87772,36	2	0	0	8,1	7,1	5,7
Dytiki Ellada	Grécia	8	8070,48	3	0	0	7,9	7,3	5,5
Ionia Nisia	Grécia	8	3314,09	2	0	0	7,9	7,2	5,4
Ipeiros	Grécia	8	4006,46	1	0	0	8	7,6	5,4
Kentriki Makedonia	Grécia	8	25153,35	0	0	0	8	7,5	5,6
Kriti	Grécia	8	9293,01	2	0	0	7,9	7,5	5,6
Macedônia Occidental	Grécia	8	3767,34	1	0	0	8	7,7	5,5
Notio Aigaio	Grécia	8	6388,31	2	0	0	8	7,6	5,4
Peloponnisos	Grécia	8	8247,6	0	0	0	8,1	7,5	5,3
Sterea Ellada	Grécia	8	8552,28	1	0	0	7,9	7,2	5,4
Thessalia	Grécia	8	9339,13	3	0	0	7,8	7,7	5,5
Voreio Aigaio	Grécia	8	2531,61	1	0	0	8	7,6	5,3
Bács - Kiskun	Hungria	7	6089,83	0	0	7	8,1	7,8	7,4
Baranya	Hungria	7	3654,92	0	0	0	7,8	7,3	7,8
Békés	Hungria	7	2925,87	1	0	0	8,1	7,6	7,7
Borsod - Abaúj - Zemplén	Hungria	7	6560,38	1	0	1	7,7	7,1	7,4
Budapest	Hungria	7	54092,58	17	1	18	7,8	7,5	8
Csongrád	Hungria	7	4392,86	0	0	0	8,1	7,6	7,8
Fejér	Hungria	7	6199,72	0	0	0	8,1	7,3	7,9
Győr - Moson - Sopron	Hungria	7	7985,51	1	0	1	7,8	7,7	7,5
Hajdú - Bihar	Hungria	7	5618,84	0	0	3	8	7,4	7,7
Heves	Hungria	7	3385,18	0	0	1	8,1	7,3	7,8
Jász - Nagykun - Szolnok	Hungria	7	3544,27	0	0	0	8,2	7,3	7,8
Komárom - Esztergom	Hungria	7	4501,09	0	0	0	8,2	7,4	7,9
Nógrád	Hungria	7	1249,68	0	0	0	8,2	7,4	7,9
Pest	Hungria	7	15339,24	0	0	7	8,1	7,5	7,9
Somogy	Hungria	7	2918,93	2	0	11	8,2	7,5	7,7
Szabolcs - Szatmár - Bereg	Hungria	7	4839,01	0	0	0	8,3	7,2	7,7
Tolna	Hungria	7	2460,05	0	0	0	8,2	7,9	7,4
Vas	Hungria	7	3416,74	1	0	6	8,1	8	8,3
Veszprém	Hungria	7	3876,85	0	0	10	8,1	7,7	8
Zala	Hungria	7	3010,28	0	0	0	7,8	7,7	7,3
Abruzzo	Itália	18	33130,95	0	1	0	7,7	7,4	6,2
Basilicata	Itália	18	13089,85	0	1	0	7,6	7,3	6,6
Calabria	Itália	18	33619,41	0	0	0	8	7,6	6,6
Campania	Itália	18	109630,67	0	1	0	7,4	7,4	6,6
Emilia - Romagna	Itália	18	163751,09	0	1	8	7,9	8	6,6
Friuli - Venezia Giulia	Itália	19	38771,59	0	1	0	7,5	7,9	6,5
Lazio	Itália	18	200839,55	0	1	0	7,7	7,4	6,8
Liguria	Itália	18	49740,73	0	1	0	7,8	7,8	6,5
Lombardia	Itália	18	398779,09	12	1	0	7,8	7,5	6,8
Marche	Itália	18	42391,85	0	1	0	8	7,6	6,8
Molise	Itália	18	6489,57	0	1	0	8	7,3	6,4
Piemonte	Itália	18	137781,87	0	1	0	7,8	7,7	6,7
Puglia	Itália	18	77475,32	0	1	0	7,8	7,6	6,8
Sardegna	Itália	19	35255,67	0	1	0	7,6	8,1	6,5
Sicilia	Itália	19	89365,04	0	1	0	7,7	7,6	6,6
Toscana	Itália	18	118727,3	0	1	0	7,9	8	6,6
Trentino - Alto Adige	Itália	17	43483,16	0	1	0	7,6	7,9	6,7
Umbria	Itália	18	23267,08	0	1	0	7,8	7,6	6,4
Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste	Itália	19	4868,04	0	1	0	7,6	7,8	6,7
Veneto	Itália	18	164860,15	1	1	0	7,5	8,1	6,3
Drenthe	Países Baixos	17,5	15701,17	1 + 1 (NNL)	1 (Northern NL)	1 (NNL)	7,8	7,8	6
Flevoland	Países Baixos	17,5	14756,45	11	1 (Randstat)	0	7,6	7	6,1
Friesland	Países Baixos	17,5	20727,69	1 + 1 (NNL)	1 (Northern NL)	1 (NNL)	7,7	8	6,3
Gelderland	Países Baixos	17,5	81757,36	4	1 (Eastern NL)	0	7,8	7,4	6,2
Groningen	Países Baixos	17,5	24669,25	1 + 1 (NNL)	1 (Northern NL)	1 (NNL)	7,6	7,8	6,2
Limburg	Países Baixos	17,5	45847,99	2	1 (South NL)	1 + 3 (SNL)	7,4	7,7	6,2
Noord - Brabant	Países Baixos	17,5	120868,9	5	1 (South NL)	7	7,8	7,7	6,3
Noord - Holland	Países Baixos	17,5	177732,61	6	1 (Randstat)	0	7,7	7,2	6,4
Overijssel	Países Baixos	17,5	45517	3	1 (Eastern NL)	0	7,7	7,4	6,2
Utrecht	Países Baixos	17,5	75838,85	1	1 (Randstat)	0	7,8	7,2	6,4
Zeeland	Países Baixos	17,5	14390,68	4	1 (South NL)	3	7,7	7,9	6
Zuid - Holland	Países Baixos	17,5	170723,53	16	1 (Randstat)	2	7,9	7,2	6,4
Dolnośląskie	Polónia	8	44023,4	5	1	17	8,1	7,5	7,5
Kujawsko-pomorskie	Polónia	8	22908,44	1	1	0	7,8	7,1	7,3
Łódzkie	Polónia	8	32130,6	1	1	0	8,2	7,3	7,3

Lubelskie	Polònia	8	20023,61	2	1	14	8,2	7,6	7,4
Lubuskie	Polònia	8	11418,35	7	1	15	7,8	7,2	7,3
Małopolskie	Polònia	8	43214,82	5	1	15	7,9	7,3	7,4
Mazowieckie	Polònia	8	121609,75	7	1	20	8,1	7,1	7,2
Opolskie	Polònia	8	10773,39	-	2	11	7,5	7	7,3
Podkarpackie	Polònia	8	20714,63	3	1	15	7,9	7,3	7,2
Podlaskie	Polònia	8	11794,04	2	1	8	8,1	7,7	7,3
Pomorskie	Polònia	8	31567,19	1	1	0	8,1	7,6	7,6
Śląskie	Polònia	8	64176,21	2	0	17	7,9	7,4	7,5
Świętokrzyskie	Polònia	8	12284,38	1	1	4	8	7,2	7,5
Warmińsko-mazurskie	Polònia	8	13547,82	9	1	8	8	7,3	7,3
Wielkopolskie	Polònia	8	52576,23	4	1	24	8,2	7,7	7,7
Zachodniopomorskie	Polònia	8	19566,37	4	1	3	7,9	7,2	7,6
Açores	Portugal	19,5	4469,04	2	1	0	7,5	8	6,6
Madeira	Portugal	19,5	5069,44	2	0	0	7,2	8	6,6
Jihočeský	Rep. Txeca	9	10184,51	1	0	19	8,3	8,2	7
Jihomoravský	Rep. Txeca	9	22204,1	2	1	25	8	8,1	7,1
Karlovarský	Rep. Txeca	9	3735,55	0	0	9	7,3	7,2	6,6
Kraj Vysočina	Rep. Txeca	9	8015,61	3	1	6	8,1	7,9	6,7
Královéhradecký	Rep. Txeca	9	9614,03	0	0	7	8,1	8,1	6,7
Liberecký	Rep. Txeca	9	6666,55	1	0	4	8,2	7,9	7,3
Moravskoslezský	Rep. Txeca	9	20125,54	1	0	16	7,9	7,9	6,7
Olomoucký	Rep. Txeca	9	9679,54	0	0	10	8	7,9	8,7
Pardubický	Rep. Txeca	9	8265,78	0	1	6	8,3	8	6,7
Plzeňský	Rep. Txeca	9	10426,37	1	1	0	7,8	7,9	6,6
Praha	Rep. Txeca	10	61005,97	0	1	0	7,9	7,6	7,1
Středočeský	Rep. Txeca	9	23915,96	0	0	9	7,9	7,5	6,6
Ústecký	Rep. Txeca	9	11376,08	5	0	9	8,2	7,7	6,9
Zlínský	Rep. Txeca	9	9662,06	1	0	12	7,8	7,9	6,8
Alba	Romania	8	3470,56	2	0	10	8,3	8,7	7
Arad	Romania	8	4454,36	0	0	13	7,5	7,4	6,8
Argeş	Romania	8	5657,92	0	0	0	7,9	7,8	7,3
Bacău	Romania	8	3883,9	0	0	0	8,3	7,9	7,9
Bihor	Romania	8	4720,96	0	0	0	7,9	8,5	6,6
Bistrița-Năsăud	Romania	8	2079,87	0	0	0	6,2	7,7	7,9
Botoșani	Romania	8	2077,64	0	0	3	8,6	8	7,6
Braïla	Romania	8	2286,51	0	0	0	8,1	7,7	7
Braşov	Romania	8	6926,73	0	0	0	7,8	7,9	7,2
Bucureşti	Romania	9	49371,97	0	0	21	8	7,6	7,3
Buzău	Romania	8	2914,51	0	0	0	8,1	7,8	7,3
Călărași	Romania	8	8481,22	0	0	0	8,1	6,9	6,8
Caraş-Severin	Romania	8	2123,27	1	0	2	8,6	8,1	6,7
Cluj	Romania	8	10113,25	0	0	13	7,8	8,3	7
Constanța	Romania	8	8481,22	0	0	0	8,4	8,3	7,4
Covasna	Romania	8	1545,68	1	0	6	6,7	8,1	7,2
Dâmbovița	Romania	8	3540,53	1	0	12	8,9	8,8	7,3
Dolj	Romania	8	5112,93	0	0	0	7,7	7,1	7,2
Galați	Romania	8	3591,91	0	0	0	7,8	7,3	6,9
Giurgiu	Romania	8	1642,25	0	0	0	8,6	7,5	7,1
Gorj	Romania	8	3330,87	0	0	0	8,5	8,3	7,3
Harghita	Romania	8	2262,33	0	0	0	5,8	8,4	7
Hunedoara	Romania	8	3174,88	0	0	0	8,1	8	6,7
Ialomița	Romania	8	1729,56	0	0	0	8	6,7	6,7
Iași	Romania	8	6717,21	0	0	0	8,3	8,1	7,6
Ilföv	Romania	8	5807,28	0	0	0	8,4	7,7	7,4
Maramureş	Romania	8	3405,22	1	0	0	8	8,2	7
Mehedinți	Romania	8	1720,9	0	0	0	8,3	7,8	7,6
Mureş	Romania	8	4480,61	0	0	0	7,9	8,1	7,9
Neamț	Romania	8	2874,78	0	0	0	8	7,8	7,3
Olt	Romania	8	2658,82	0	0	1	8	7,5	7,4
Prahova	Romania	8	7877,95	0	0	0	8,4	8,2	7,6
Sălaj	Romania	8	1786,76	0	0	0	7	6,9	7,3
Satu Mare	Romania	8	2531,02	0	0	0	7	7,9	7,2
Sibiu	Romania	8	4559,76	0	0	5	8,3	8,7	7,7
Suceava	Romania	8	3788,04	0	0	0	8,3	8,2	7,5
Teleorman	Romania	8	2044,45	0	0	0	7,6	6,4	7,7
Timiș	Romania	8	9445,03	0	0	0	8	8,3	7,7
Tulcea	Romania	8	1651,15	0	0	0	7,8	8,1	7,7
Vâlcea	Romania	8	2934,86	0	0	0	8	7,6	8
Vaslui	Romania	8	1871,15	0	0	0	8,2	7,3	7,5
Vrancea	Romania	8	2073,36	0	0	0	8,8	8,4	7,7
Blekinge län	Suècia	12	5962,23	1	1 (South SE)	0	8,4	8	6,3
Dalarnas län	Suècia	12	10883,77	0	1 (Central SE)	0	8,1	7,8	6,2
Gävleborgs kän	Suècia	12	10640,23	0	1 (Central SE)	0	8,1	7,5	6,3
Gotlands län	Suècia	12	2015,39	0	0	0	8,7	8,4	6,6
Hallands län	Suècia	12	11842,51	0	1 (South SE)	2	8,1	7,5	6,4
Jämtlands län	Suècia	12	4863,46	4	1 (North SE)	0	8,1	8,3	6,4
Jönköpings län	Suècia	12	14755,37	0	1 (South SE)	3	7,9	7,4	6,2
Kalmar län	Suècia	12	8658,73	1	1 (South SE)	0	8,5	7,7	6,3
Kronobergs län	Suècia	12	8792,92	2	1 (South SE)	0	8,5	7,7	6,3
Norrbottnens län	Suècia	12	12127,85	4	1 (North SE)	0	8,4	8,3	6,2

Örebro län	Suècia	12	12077,25	8	1 (Central SE)	0	7,9	7,3	6,4
Östergötlands län	Suècia	12	18855,66	10	1	4	8,1	7,5	6,4
Skåne län	Suècia	12	53972,69	3	1	2	8,2	7,8	6,5
Södermanlands län	Suècia	12	10226,75	0	0	0	8,4	7,4	6,3
Stockholm	Suècia	12	152808,83	0	1	0	8,4	7,5	6,6
Uppsala län	Suècia	12	16213,95	0	0	0	8,3	7,2	6,8
Värmlands län	Suècia	12	10343,24	0	1	0	8,1	8	6,2
Västerbottens län	Suècia	12	10894	4	1 (North SE)	0	8,1	7,7	6,2
Västernorrlands län	Suècia	12	10031,61	4	1 (North SE)	0	8,2	7,8	6,2
Västmanlands län	Suècia	12	10332,24	0	0	0	8,1	7,4	6,5
Västra Götalands län	Suècia	12	79236,41	0	1	0	8,2	7,5	6,5